

**Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут
НУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ
ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ**
*Навчально-методичні рекомендації
до вивчення курсу*

**Чернівці
2025**

УДК: 341.231.14:351.74
В 68

Рекомендовано до друку рішенням кафедри загальнотеоретичної юриспруденції
та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
НУ «Одеська юридична академія»
(Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року)

Рекомендовано до друку Навчально-методичною радою
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту
НУ «Одеська юридична академія»
(Протокол № 1 від 27 серпня 2025 року)

Рецензенти: **Гураленко Н.А.**, доктор юридичних наук, професор кафедри теорії
права та прав людини Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича.

Латковська Т.А., доктор юридичних наук, професор, завідувач
конституційного, адміністративного та фінансового права
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту НУ
«Одеська юридична академія».

В 68 Міжнародні стандарти захисту прав людини: навчально-методичний
посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня;
галузь знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9
«Правоохоронна діяльність» / О. Т. Волощук. Чернівці, 2025. 80 с.

*Навчально-методичні рекомендації містять програму навчальної
дисципліни «Міжнародні стандарти захисту прав людини»; теми і плани
лекційних та семінарських занять; варіанти завдань для самостійного вивчення
курсу; термінологічний словник; а також перелік рекомендованої літератури.
Матеріал систематизований таким чином, щоб забезпечити засвоєння курсу,
який викладається у вищих навчальних закладах для спеціальності
«Правоохоронна діяльність».*

Для студентів юридичних вузів, викладачів, аспірантів.

УДК: 341.231.14:351.74

© ЧННІОІ НУ «ОЮА», 2025
© Волощук О.Т., 2025

ЗМІСТ

Передмова	4
Програма курсу «МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ».....	6
Методичні рекомендації до вивчення курсу	10
1. Теми і плани лекційних занять	10
2. Теми і плани семінарських занять	15
3. Варіанти завдань для самостійного вивчення курсу.....	27
3.1. Блок завдань для самостійної роботи.....	27
3.2. Блок задач та практичних завдань.....	32
3.3. Блок тестових завдань.....	36
3.4. Блок креативних завдань	45
Термінологічний словник.....	53
Латинські правові максими у сфері прав людини	62
Латинські процесуальні формули у сфері міжнародного захисту прав людини	64
Список рекомендованої літератури	66
Перелік питань до підсумкового контролю знань	78

ПЕРЕДМОВА

Посібник підготовлено відповідно до навчальної програми дисципліни **«Міжнародні стандарти захисту прав людини»** як сучасний навчально-методичний інструмент для системного опанування міжнародних механізмів гарантування прав і свобод людини. Видання орієнтоване на здобувачів вищої освіти всіх форм навчання, передусім за *спеціальністю «Правоохоронна діяльність»*, а також буде корисним студентам юридичних напрямів, слухачам спеціалізованих курсів і тим, хто вивчає міжнародні стандарти самостійно. Матеріали посібника придатні як для роботи на аудиторних заняттях, так і для індивідуальної підготовки до заліків, іспитів та практичної професійної діяльності.

Цей посібник побудований не лише як джерело знань, а як навігатор у просторі міжнародного правозахисного регулювання. Його мета - допомогти студентам не просто запам'ятати міжнародні документи, а зрозуміти логіку формування стандартів прав людини, навчитися «читати» міжнародні норми, співвідносити їх із національною практикою та впевнено застосовувати у правовому аналізі.

У виданні представлено програму дисципліни *«Міжнародні стандарти захисту прав людини»*, сформовану з урахуванням сучасних освітніх підходів і практичних потреб підготовки фахівців у сфері права та правоохоронної діяльності. Зміст курсу охоплює універсальні та регіональні системи захисту прав людини, міжнародні механізми контролю, процедури розгляду скарг, стандарти поведінки правоохоронців з особою, а також взаємодію міжнародного й національного правопорядку у контексті імплементації норм міжнародних договорів, конвенцій та угод.

Посібник поєднує теорію, практику й методику навчання. У ньому подано:

- ✓ структуровані методичні рекомендації до опанування курсу;
- ✓ логіку підготовки до лекційних і семінарських занять;
- ✓ проблемні питання для дискусій;
- ✓ добірку креативних завдань;
- ✓ практичні кейси та ситуаційні завдання;
- ✓ тестові блоки й завдання для самостійної роботи.

Такий формат дозволяє не лише засвоювати матеріал, а й тренувати професійне правове мислення та навички аргументації.

Посібник орієнтований на формування цілісного бачення міжнародного правозахисного простору. Його *завдання* полягають у тому, щоб:

- сформувати системне розуміння архітектури міжнародних стандартів прав людини;
- показати взаємозв'язок між міжнародними нормами та національною правозастосовною практикою;

- навчити працювати з текстами міжнародних договорів і рішень міжнародних інституцій;
- розвинути навички правового аналізу через міжнародні стандарти;
- підготувати студентів до професійного використання міжнародних правозахисних механізмів.

Після вивчення курсу студенти повинні:

Знати:

Систему універсальних і регіональних міжнародних стандартів захисту прав людини.

Структуру та юридичну силу основних міжнародних правозахисних актів.

Механізми міжнародного моніторингу та контролю.

Процедури звернення до міжнародних органів захисту прав людини.

Значення міжнародної практики для сфери правоохоронної діяльності.

Уміти:

Проводити правовий аналіз ситуацій крізь призму міжнародних стандартів.

Використовувати міжнародні норми у юридичній аргументації.

Працювати з міжнародними правовими джерелами та рішеннями інституцій.

Оцінювати відповідність національних рішень міжнародним вимогам.

Розв'язувати практичні кейси із застосуванням міжнародних механізмів захисту прав людини.

Після завершення курсу здобувачі освіти повинні вміти самостійно орієнтуватися в міжнародному правозахисному полі, критично оцінювати практику забезпечення прав людини, будувати юридично виважені висновки та аргументи, спираючись на міжнародні стандарти.

Ми розраховуємо, що цей посібник стане не просто навчальним матеріалом, а робочим інструментом - для осмислення, аналізу й професійного зростання. Він покликаний допомогти систематизувати знання, розвинути правову чутливість до стандартів прав людини, сформувати відповідальне професійне мислення та готовність діяти у правовому полі на рівні міжнародних вимог, особливо, коли йдеться про сферу правоохоронної діяльності.

ПРОГРАМА КУРСУ «МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ»

Тема 1

ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Поняття міжнародних стандартів прав людини як узагальнених нормативних вимог і правових орієнтирів, вироблених міжнародним співтовариством. Значення та роль міжнародних стандартів захисту прав людини в формуванні та забезпеченні ефективної та законної діяльності правоохоронних органів. Історичні етапи становлення міжнародного правозахисного регулювання. Перехід від декларативних принципів до юридично обов'язкових зобов'язань держав. Основні ознаки міжнародних стандартів: універсальність, мінімальний гарантований рівень захисту, наднаціональний характер контролю. Структура міжнародних стандартів: принципи, норми, гарантії, процедури контролю. Класифікація прав за поколіннями та функціональним призначенням. Джерела формування стандартів: договори, звичаї, акти міжнародних організацій, судова практика міжнародних судових установ. Співвідношення *hard law* і *soft law*. Роль рекомендаційних актів і керівних принципів. Механізми імплементації у внутрішнє право: трансформація, рецепція, пряма дія. Значення міжнародних стандартів для розвитку національних правових систем та вдосконалення правозастосовчої практики. Вплив міжнародних стандартів захисту прав людини на повсякденну діяльність правоохоронців і прийняття ними оперативно-службових рішень.

Тема 2

УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РІЛЬ ООН ТА ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ

Нормативна основа універсальної системи захисту прав людини в межах ООН. Статутні положення щодо прав і свобод людини. Загальна декларація прав людини як базовий ідейний та нормативний орієнтир. Міжнародні пакти про громадянські і політичні права та про економічні, соціальні і культурні права: структура, зобов'язання держав, механізми контролю. Спеціалізовані універсальні конвенції (проти катувань, дискримінації, насильницьких зникнень, щодо прав дитини, осіб з інвалідністю тощо). Договірні комітети ООН: склад, повноваження, процедури моніторингу. Періодична звітність держав. Процедури індивідуальних повідомлень. Загальні коментарі комітетів

як джерело тлумачення. Рада ООН з прав людини: повноваження, спеціальні процедури, тематичні мандати. Універсальний періодичний огляд: етапи та практичне значення. Вплив універсальних механізмів на національні політики у сфері прав людини.

Тема 3

ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РАДА ЄВРОПИ ТА ЄСПЛ

Регіональний характер європейської системи захисту прав людини. Правовий статус Ради Європи та її інституційна побудова. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: предмет регулювання, структура, каталог гарантованих прав. Протоколи до Конвенції та розширення змісту прав. Юридична природа зобов'язань держав-учасниць. Позитивні зобов'язання держав щодо забезпечення ефективної реалізації прав. Доктрина ефективності та практичності прав. Допустимі обмеження та критерії їх законності. Межі дискреції держав (margin of appreciation). Інші конвенції Ради Європи у правозахисній сфері. Моніторингові механізми РЄ. Значення конвенційних стандартів для гармонізації європейського правового простору.

Тема 4

МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ

Компетенція та структура ЄСПЛ. Склад суду, палати та Велика палата. Суб'єкти права на звернення. Умови прийнятності заяв: юрисдикція, статус жертви, строк звернення, вичерпання національних засобів захисту. Процедура подання та комунікації заяв. Стадії розгляду справи. Тимчасові заходи захисту. Процедури дружнього врегулювання. Пілотні рішення та їх функція. Методи тлумачення Конвенції у практиці Суду. Прецедентне значення рішень. Стандарти обґрунтування судових висновків. Виконання рішень ЄСПЛ: індивідуальні та загальні заходи. Нагляд за виконанням рішень. Вплив практики Суду на національне судочинство та законодавчі зміни. Використання правових позицій ЄСПЛ у правничій аргументації.

Тема 5

ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ

Міжнародно-правові гарантії права на свободу та особисту недоторканність. Заборона свавільного затримання і позбавлення свободи.

Підстави та цілі допустимого затримання за міжнародними актами. Стандарти законності, необхідності та обґрунтованості позбавлення свободи. Процедурні гарантії під час фактичного затримання та доставлення особи. Обов'язок негайного повідомлення про причини затримання та права затриманого. Право на захисника з моменту фактичного обмеження свободи. Право на повідомлення родичів або інших осіб. Право на медичний огляд. Судовий контроль за затриманням і триманням під вартою. Розумні строки доставлення до суду. Право на оскарження законності тримання під вартою. Міжнародні стандарти реєстрації затриманих осіб. Вимоги до документації та фіксації процесуальних дій. Гарантії для вразливих груп. Заборона таємного утримання. Практика міжнародних органів щодо порушень при затриманні.

Тема 6

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ВИМОГИ ДО ДІЙ ПОЛІЦІЇ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

Поняття місць несвободи у міжнародних стандартах. Категорії установ: ізолятори, слідчі ізолятори, пенітенціарні установи, спеціальні приймальники, центри тимчасового тримання. Базові міжнародні правила поводження з особами, позбавленими свободи. Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими (Правила Нельсона Манделі). Європейські пенітенціарні правила. Стандарти запобігання жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню. Вимоги до умов тримання: площа, санітарія, харчування, медичне забезпечення, контакти із зовнішнім світом. Право на скаргу та ефективні механізми розгляду. Міжнародний моніторинг місць несвободи. Національні превентивні механізми. Роль інспекційних і наглядових органів. Документування інцидентів. Стандарти професійної поведінки персоналу. Заборона колективних покарань та дискримінації. Особливі гарантії для неповнолітніх і жінок.

Тема 7

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Міжнародні принципи законності застосування сили представниками держави. Принципи необхідності, пропорційності, мінімізації шкоди та крайньої міри. Базові принципи ООН щодо застосування сили і вогнепальної зброї. Моделі ескалації та деескалації примусу. Види сили та рівні втручання. Умови допустимого застосування спеціальних засобів. Обмеження використання вогнепальної зброї. Захист життя як пріоритетний стандарт. Обов'язок

попередження та ідентифікації. Обов'язок надання допомоги постраждалим. Документування випадків застосування сили. Розслідування інцидентів. Підзвітність і контроль. Заборона катувань і надмірного насильства. Стандарти підготовки персоналу. Міжнародна практика оцінки правомірності застосування сили. Критерії оцінки в рішеннях міжнародних судових органів.

Тема 8

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Міжнародні гарантії свободи мирних зібрань. Позитивні зобов'язання держави щодо сприяння проведенню зібрань. Повідомчий та дозвільний підходи у міжнародних стандартах. Оцінка ризиків та управління масовими заходами. Комунікаційна модель поліцейського супроводу. Превентивна взаємодія з організаторами. Недискримінаційний підхід. Обмеження зібрань: критерії законності, необхідності та пропорційності. Розгін зібрань як крайній захід. Стандарти використання сили під час масових заходів. Заборона колективної відповідальності. Ідентифікація працівників під час публічних операцій. Фіксація подій та доказові стандарти. Захист журналістів і спостерігачів. Міжнародні керівні принципи з управління зібраннями. Аналіз типових порушень у міжнародній практиці.

Тема 9

ПОВАГА ДО ПРИВАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ У ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

Міжнародні стандарти права на повагу до приватного і сімейного життя. Межі допустимого втручання держави у приватність. Захист персональних даних. Стандарти збору, зберігання та використання інформації. Таємниця комунікацій. Спостереження та контроль: міжнародні критерії допустимості. Принципи конфіденційності. Етичні стандарти публічної служби. Міжнародні кодекси професійної поведінки посадових осіб. Принципи доброчесності, неупередженості, політичної нейтральності. Заборона дискримінаційної практики. Повага до гідності людини у професійній комунікації. Стандарти службової ввічливості та недопущення зловживань повноваженнями. Конфлікт інтересів. Підзвітність та прозорість діяльності. Довіра суспільства як показник дотримання стандартів. Етичні ризики та способи їх попередження.

1. Теми і плани лекційних занять

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мета: сформувати розуміння сутності міжнародних стандартів прав людини, їх класифікації, значення для розвитку національних правових систем та діяльності правоохоронних органів.

План

1. Загальне поняття міжнародного стандарту прав людини: визначення, сутність, значення для цивілізованого суспільства.
2. Класифікація міжнародних стандартів: універсальні та регіональні стандарти, обов'язкові та рекомендовані норми.
3. Значення міжнародних стандартів для національного законодавства та діяльності правоохоронних органів.
4. Приклади основних міжнародних документів: Загальна декларація прав людини, Міжнародні пакти, спеціальні конвенції.
5. Роль міжнародних стандартів у формуванні культури прав людини та запобіганні порушень.

ТЕМА 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РОЛЬ ООН ТА ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ

Мета: розкрити механізми універсального захисту прав людини через систему ООН, основні міжнародні договори та функції органів ООН.

План

1. Структура універсальної системи захисту прав людини: Генеральна Асамблея, Рада з прав людини, Комітети по правам людини.
2. Основні документи ООН у сфері прав людини: Загальна декларація, Міжнародні пакти про громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права.

3. Механізми забезпечення виконання міжнародних зобов'язань ООН: періодичні доповіді держав, індивідуальні скарги, процедурні механізми.
4. Роль ООН у моніторингу та підтримці дотримання прав людини на національному рівні.
5. Приклади практичного застосування універсальної системи захисту прав людини.

ТЕМА 3. ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РАДА ЄВРОПИ ТА ЄКПЛ

Мета: ознайомити з регіональною системою захисту прав людини у Європі, структурою ЄКПЛ та її значенням для правоохоронної діяльності.

План

1. Значення регіональних стандартів у системі міжнародного права: роль Ради Європи.
2. Європейська конвенція з прав людини: загальна характеристика та структура.
3. Основні права та свободи громадян за ЄКПЛ.
4. Механізм національної імплементації ЄКПЛ та його вплив на правоохоронну діяльність.
5. Значення ЄКПЛ як превентивного інструменту запобігання порушенням прав людини.

ТЕМА 4. МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ

Мета: сформулювати знання про юрисдикцію ЄСПЛ, процедури розгляду справ та значення рішень для держав і правоохоронних органів.

План

1. Структура та юрисдикція ЄСПЛ: держави-учасники, компетенція, підсудність.
2. Процедура подання скарги до ЄСПЛ: індивідуальні та колективні скарги, порядок розгляду.

3. Види рішень та їх юридична сила: рішення, рекомендації, правові прецеденти.
4. Вплив практики ЄСПЛ на національне законодавство та діяльність правоохоронців.
5. Приклади кейсів, які вплинули на стандарти дій поліції та судових органів.

ТЕМА 5. ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

Мета: ознайомити з нормами міжнародного права щодо дій правоохоронців під час обмеження свободи, забезпечення прав затриманих.

План

1. Загальна характеристика права на свободу та особисту недоторканність.
2. Законні підстави затримання та обмеження свободи: міжнародні норми та національні процедури.
3. Порядок затримання та доставлення особи: обов'язки правоохоронців, оформлення документів.
4. Гарантії прав затриманих: доступ до адвоката, повідомлення родичів, медична допомога.
5. Контроль і відповідальність за порушення стандартів поведінки із затриманими.

ТЕМА 6. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ВИМОГИ ДО ДІЙ ПОЛІЦІЇ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

Мета: сформувані знання про абсолютну заборону катувань та жорстокого поводження, стандарти дій поліції та утримання під вартою.

План

1. Абсолютна заборона катувань та нелюдського поводження: фундаментальні принципи.
2. Міжнародні документи: Конвенція проти катувань, ЄКПЛ, стандарти ООН.

3. Правові зобов'язання держави та правоохоронних органів.
4. Умови тримання та поводження із затриманими, уразливі категорії осіб.
5. Контроль та відповідальність за порушення стандартів.

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАВООХОРОНЦЯМИ

Мета: ознайомити з міжнародними нормами щодо застосування сили та спеціальних засобів поліцією, забезпечення пропорційності та законності дій.

План

1. Основні принципи застосування сили: законність, пропорційність, мінімізація шкоди.
2. Використання спецзасобів: кайдани, гумові кулі, газові засоби - міжнародні стандарти.
3. Використання вогнепальної зброї: ситуації, обмеження, протоколи.
4. Вплив порушень стандартів на права людини.
5. Контроль та відповідальність за недотримання стандартів.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Мета: сформувати знання про правила підтримки публічного порядку, баланс між правами громадян та необхідністю забезпечення безпеки.

План

1. Принципи забезпечення публічного порядку: пропорційність, мінімізація обмежень прав.
2. Міжнародні стандарти дій поліції під час мітингів та масових заходів.
3. Організація комунікації з громадянами: превентивні методи.

4. Контроль і моніторинг дій поліції: незалежні органи, внутрішній нагляд.
5. Відповідальність за порушення стандартів і права громадян.

ТЕМА 9. ПОВАГА ДО ПРИВАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ У ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

Мета: ознайомити з міжнародними принципами недискримінації, захисту приватного життя та етики дій правоохоронців.

План

1. Принципи недискримінації та рівності: універсальні та регіональні стандарти.
2. Повага до приватності: обшуки, огляди, обмеження втручання.
3. Професійна етика правоохоронців: обов'язки, стандарти поведінки, превентивна функція.
4. Моніторинг та контроль дотримання стандартів.
5. Відповідальність за порушення принципів етики, прав громадян та недискримінації.

2. Теми і плани семінарських занять

Семінарські заняття з курсу «Міжнародні стандарти захисту прав людини» - це не просто форма перевірки знань, а простір професійного мислення, правового діалогу та практичного моделювання рішень. Саме тут теорія «оживає»: норми міжнародного права перетворюються на інструмент аналізу ситуацій, а принципи - на критерії оцінки реальних дій і рішень.

Ефективна підготовка до семінару починається не з конспекту, а з дослідницької позиції студента. Рекомендовано заздалегідь опрацювати тему заняття, звернутися до текстів міжнародних актів, рішень судових інституцій, аналітичних матеріалів. Варто не просто читати, а структурувати: виділяти ключові стандарти та орієнтири - верховенство права, законність, пропорційність, повагу до людської гідності, заборону дискримінації. Особливу цінність має робота з практикою міжнародних органів, зокрема рішень

Європейський суд з прав людини - як зразків правової аргументації та стандартів оцінки дій держави.

Семінар - це формат активної участі, а не пасивної присутності. Вітається аргументована позиція, вміння ставити уточнювальні запитання, порівнювати підходи, шукати правові підстави для висновків. Відповіді мають спиратися не на загальні міркування, а на норми права та стандарти їх тлумачення. Особлива увага приділяється аналізу кейсів: студент повинен уміти визначити, чи було втручання у права, чи відповідало воно законній меті, чи було необхідним і пропорційним.

Для розвитку професійних навичок доцільно використовувати рольові та ситуаційні моделі. Практичне моделювання дій посадових осіб під час затримань, перевірок, забезпечення публічного порядку чи застосування примусу допомагає побачити, як швидко теоретичні принципи переходять у площину конкретних рішень. У таких вправах важливо не лише запропонувати дію, а й пояснити її правове обґрунтування та оцінити ризики порушення прав людини

Завершення семінару бажано будувати як коротку професійну рефлексію: які стандарти були застосовані, які аргументи виявилися переконливими, де виникли спірні моменти. Використання схем, таблиць рішень, міні-дебатів, візуальних моделей і розбору відеокейсів підсилює засвоєння матеріалу та формує навички швидкої правової оцінки ситуації.

Дотримання такого підходу перетворює семінар із форми контролю на тренувальний майданчик професійної компетентності - де розвиваються аналітичне мислення, правова аргументація, відповідальність за рішення та здатність застосовувати міжнародні стандарти не формально, а змістовно й обґрунтовано.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1

Поняття та система міжнародних стандартів у сфері прав людини

Мета: розвинути практичне розуміння сутності міжнародних стандартів прав людини, їх класифікації та значення для формування національної правової системи та діяльності правоохоронців.

План

1. Поняття міжнародного стандарту прав людини
2. Класифікація стандартів: універсальні та регіональні, обов'язкові та рекомендовані
3. Значення стандартів для національного законодавства та правоохоронних органів
4. Основні міжнародні документи: Загальна декларація, Міжнародні пакти, спеціальні конвенції
5. Роль стандартів у формуванні культури прав людини

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Що таке міжнародний стандарт прав людини?
2. Які існують типи міжнародних стандартів за обов'язковістю?
3. В чому різниця між універсальними та регіональними стандартами?
4. Яке значення мають стандарти для національного законодавства?
5. Назвіть основні документи міжнародного права, що регулюють права людини.
6. Як стандарти впливають на щоденну діяльність правоохоронців?
7. Чому міжнародні стандарти важливі для запобігання порушенням прав людини?
8. Які приклади спеціальних конвенцій можна навести?
9. Чим стандарти відрізняються від рекомендацій?
10. Як стандарти впливають на формування етичної культури у правоохоронних органах?

Рекомендовані теми Есе:

1. Роль міжнародних стандартів у забезпеченні прав людини в національному законодавстві
2. Вплив універсальних і регіональних стандартів на діяльність правоохоронних органів
3. Практичне значення спеціальних конвенцій у запобіганні порушенням прав людини

Короткі рекомендації до Есе:

- Використовувати приклади із практики міжнародних організацій;
- Показати зв'язок між теоретичними стандартами і практикою правоохоронців;
- Розкрити наслідки ігнорування стандартів у діяльності держави.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2

Універсальна система захисту прав людини: роль ООН та основні документи

Мета: ознайомити студентів з функціями ООН, основними документами та механізмами забезпечення універсального захисту прав людини.

План

1. Структура системи ООН у сфері прав людини
2. Основні документи: Загальна декларація, Міжнародні пакти
3. Механізми виконання міжнародних зобов'язань: доповіді, індивідуальні скарги, процедурні механізми
4. Роль ООН у національному моніторингу
5. Приклади практичного застосування системи

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Яка структура універсальної системи захисту прав людини в ООН?
2. Що таке Рада з прав людини та які її функції?
3. Які основні пакти та декларації використовує ООН?
4. Як працюють механізми періодичних доповідей держав?
5. Що таке індивідуальні скарги та які вони мають ефекти?

6. Яку роль виконує Верховний комісар ООН з прав людини?
7. Як діяльність ООН впливає на правоохоронців на національному рівні?
8. Наведіть приклади ефективного застосування універсальної системи.
9. Чим механізми ООН відрізняються від регіональних систем?
10. Як ООН стимулює дотримання прав людини державами?

Рекомендовані теми Есе:

1. Значення ООН у забезпеченні прав людини та контролі за їх дотриманням
2. Механізми виконання міжнародних зобов'язань держав перед ООН
3. Вплив універсальної системи прав людини на діяльність правоохоронних органів

Короткі рекомендації до Есе:

- Вказати реальні приклади скарг або звітів ООН;
- Показати ефективність механізмів на практиці;
- Порівняти роль ООН і регіональних організацій.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3

Європейська система захисту прав людини:

Рада Європи та ЄКПЛ

Мета: ознайомити студентів із регіональною системою захисту прав людини, структурою ЄКПЛ та її значенням для національної практики і діяльності правоохоронців.

План

1. Роль регіональних стандартів у системі міжнародного права
2. Європейська конвенція з прав людини: структура та зміст
3. Основні права і свободи громадян
4. Національна імплементація ЄКПЛ та вплив на правоохоронну діяльність
5. Превентивна функція ЄКПЛ у запобіганні порушенням прав людини

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Яку роль відіграє Рада Європи у сфері прав людини?
2. Що таке ЄКПЛ і які її основні завдання?
3. Які права гарантує ЄКПЛ?
4. Як національні закони імплементують ЄКПЛ?
5. Як практика ЄКПЛ впливає на діяльність поліції?
6. Що таке превентивна функція ЄКПЛ?
7. Які приклади рішень ЄКПЛ змінили національні стандарти?
8. Чим універсальна система відрізняється від регіональної?
9. Які механізми ЄКПЛ забезпечують захист прав громадян?
10. Як ЄКПЛ сприяє формуванню культури прав людини у правоохоронців?

Рекомендовані теми Есе:

1. Значення ЄКПЛ для розвитку національної правової системи
2. Вплив рішень ЄСПЛ на діяльність поліції та судів
3. Превентивна роль Європейської системи захисту прав людини

Короткі рекомендації до Есе:

- Використовувати приклади конкретних рішень ЄСПЛ;
- Показати зв'язок між стандартами ЄКПЛ та щоденною діяльністю правоохоронців;
- Розкрити механізми імплементації у національне законодавство.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 4

Механізм Європейського суду з прав людини: юрисдикція та значення рішень

Мета: сформувати практичне розуміння юрисдикції ЄСПЛ, процедур подання скарг та значення рішень для держав і діяльності правоохоронців.

План

1. Структура та юрисдикція ЄСПЛ: держави-учасники, компетенція, підсудність

2. Процедура подання скарги: індивідуальні та колективні скарги, порядок розгляду
3. Види рішень та їх юридична сила
4. Вплив практики ЄСПЛ на національне законодавство та діяльність правоохоронців
5. Кейси ЄСПЛ, що змінили стандарти дій поліції та судових органів

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Які держави підпадають під юрисдикцію ЄСПЛ?
2. Які види скарг можна подавати до ЄСПЛ?
3. Як відбувається процедура розгляду справ у ЄСПЛ?
4. Які види рішень приймає ЄСПЛ і яка їхня сила?
5. Як практика ЄСПЛ впливає на національні закони?
6. Як рішення ЄСПЛ змінюють стандарти дій поліції?
7. Наведіть приклади кейсів, що вплинули на правоохоронну практику.
8. Що означає принцип субсидіарності у діяльності ЄСПЛ?
9. Які механізми контролю виконання рішень ЄСПЛ існують?
10. Як правоохоронці повинні враховувати прецеденти ЄСПЛ у роботі?

Рекомендовані теми Есе:

1. Вплив рішень ЄСПЛ на діяльність правоохоронних органів
2. Юрисдикція ЄСПЛ та механізми захисту прав людини
3. Аналіз конкретного кейсу ЄСПЛ щодо порушень прав громадян

Короткі рекомендації до Есе:

- Використовувати приклади рішень з практики ЄСПЛ;
- Показати, як рішення ЄСПЛ трансформуються у внутрішні правила поліції;
- Висвітлити правові наслідки для держави та посадових осіб.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 5

Права людини під час затримання, доставлення та тримання під вартою: міжнародні стандарти для правоохоронців

Мета: ознайомити студентів з міжнародними нормами щодо дій поліції під час обмеження свободи та гарантіями прав затриманих.

План

1. Загальна характеристика права на свободу та особисту недоторканність
2. Законні підстави затримання та обмеження свободи
3. Порядок затримання та доставлення особи
4. Гарантії прав затриманих: адвокат, родичі, медична допомога
5. Контроль та відповідальність за порушення стандартів поведження

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Що таке право на свободу і недоторканність особи?
2. Які законні підстави затримання передбачають міжнародні стандарти?
3. Як оформлюється доставлення та затримання?
4. Які права має затриманий під час обмеження свободи?
5. Коли допускається обмеження прав без адвоката?
6. Які міжнародні документи регулюють права затриманих?
7. Що таке контроль за поведженням із затриманими?
8. Яка відповідальність передбачена за порушення стандартів?
9. Які процедури забезпечують доступ до медичної допомоги?
10. Яким чином поліція може уникати порушень прав затриманих?

Рекомендовані теми Есе:

1. Міжнародні стандарти поведження із затриманими та їх вплив на поліцію
2. Гарантії прав людини під час затримання та тримання під вартою
3. Порушення прав затриманих: аналіз міжнародних кейсів

Короткі рекомендації до Есе:

- Вказати міжнародні джерела (ЄКПЛ, ООН, САТ);
- Розглянути конкретні приклади порушень і наслідки для правоохоронців;
- Показати практичне значення дотримання стандартів.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6

Міжнародні стандарти і вимоги до дій поліції у місцях несвободи

Мета: сформувати знання про абсолютну заборону катувань та жорстокого поводження, стандарти дій поліції та утримання під вартою.

План

1. Абсолютна заборона катувань і нелюдського поводження
2. Міжнародні документи: Конвенція проти катувань, ЄКПЛ, стандарти ООН
3. Правові зобов'язання держави та правоохоронців
4. Умови тримання та поводження із затриманими, уразливі категорії
5. Контроль і відповідальність за порушення стандартів

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Що таке абсолютна заборона катувань?
2. Які документи регулюють заборону катувань?
3. Які зобов'язання має держава щодо запобігання катуванням?
4. Як поліція повинна поводитися із затриманими?
5. Які категорії осіб вважаються уразливими?
6. Які механізми контролю за дотриманням стандартів існують?
7. Що робити у випадку порушення стандартів?
8. Які приклади порушень можна навести з практики ЄСПЛ?
9. Як навчання поліції допомагає запобігати катуванням?
10. Які санкції передбачені за порушення міжнародних стандартів?

Рекомендовані теми Есе:

1. Заборона катувань та нелюдського поводження: міжнародні стандарти і практика

2. Умови утримання під вартою та права уразливих категорій
3. Контроль та відповідальність за порушення заборони катувань

Короткі рекомендації до Есе:

- Використовувати приклади із Конвенції проти катувань та практики ЄСПЛ;
- Показати практичну значимість для поліції та органів безпеки;
- Проаналізувати заходи превенції порушень.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 7

Міжнародні стандарти застосування сили, спецзасобів і вогнепальної зброї правоохоронцями

Мета: ознайомити студентів з міжнародними нормами застосування сили та спеціальних засобів поліцією, забезпечення пропорційності та законності дій.

План

1. Основні принципи застосування сили: законність, пропорційність, мінімізація шкоди
2. Використання спецзасобів: кайдани, гумові кулі, газові засоби
3. Використання вогнепальної зброї: ситуації, обмеження, протоколи
4. Вплив порушень стандартів на права людини
5. Контроль та відповідальність за недотримання стандартів

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Які принципи застосування сили закріплені міжнародними стандартами?
2. Коли дозволено використання спецзасобів?
3. Які обмеження застосування вогнепальної зброї?
4. Як забезпечується пропорційність дій поліції?
5. Що таке мінімізація шкоди і чому вона важлива?
6. Які наслідки порушення стандартів для затриманих і держави?

7. Як документуються випадки застосування сили?
8. Які міжнародні джерела регулюють застосування сили?
9. Як навчання поліції зменшує ризик порушень?
10. Як контроль і моніторинг допомагають запобігати надмірному застосуванню сили?

Рекомендовані теми Есе:

1. Принципи пропорційності та законності при застосуванні сили поліцією
2. Міжнародні стандарти використання спецзасобів та вогнепальної зброї
3. Аналіз наслідків порушення стандартів застосування сили

Короткі рекомендації до Есе:

- Навести приклади міжнародних кодексів і прецедентів ЄСПЛ;
- Показати практичні наслідки для поліції;
- Обґрунтувати роль контролю та документування дій.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 8

Міжнародні стандарти забезпечення публічного порядку та дій поліції під час масових заходів

Мета: ознайомити студентів з правилами підтримки публічного порядку та балансом між правами громадян і безпекою.

План

1. Принципи забезпечення публічного порядку: пропорційність, мінімізація обмежень прав
2. Міжнародні стандарти дій поліції під час мітингів та масових заходів
3. Організація комунікації з громадянами: превентивні методи
4. Контроль і моніторинг дій поліції: незалежні органи, внутрішній нагляд
5. Відповідальність за порушення стандартів і права громадян

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Які принципи забезпечення публічного порядку є ключовими?
2. Що таке пропорційність у контексті масових заходів?
3. Які міжнародні стандарти регулюють дії поліції на мітингах?
4. Як організовується комунікація з організаторами?
5. Які превентивні методи застосовує поліція?
6. Хто здійснює контроль за діями поліції?
7. Які санкції передбачені за порушення стандартів?
8. Як міжнародний нагляд впливає на дії правоохоронців?
9. Що таке мінімізація обмежень прав?
10. Як забезпечити баланс між безпекою та свободами громадян?

Рекомендовані теми Есе:

1. Принципи пропорційності та мінімізації обмежень прав на масових заходах
2. Роль міжнародних стандартів у плануванні та контролі дій поліції
3. Превентивні методи забезпечення публічного порядку

Короткі рекомендації до Есе:

- Наводити приклади міжнародних кодексів і рішень ЄСПЛ;
- Показати практичні наслідки для поліції та населення;
- Висвітлити превентивні методи та контроль.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 9

Повага до приватності та професійна етика правоохоронця у взаємодії з населенням

Мета: ознайомити студентів з міжнародними принципами недискримінації, захисту приватного життя та етики дій правоохоронців.

План

1. Принципи недискримінації та рівності: універсальні та регіональні стандарти
2. Повага до приватності: обшуки, огляди, обмеження втручання

3. Професійна етика правоохоронців: обов'язки, стандарти поведінки, превентивна функція
4. Моніторинг та контроль дотримання стандартів
5. Відповідальність за порушення принципів етики, прав громадян та недискримінації

Уточнюючі запитання / питання для самоперевірки:

1. Які ознаки заборонено використовувати для дискримінації?
2. Як правоохоронці повинні поводитися з різними групами населення?
3. Які права на приватність гарантують міжнародні стандарти?
4. Коли обшуки та огляди є законними?
5. Що передбачає професійна етика поліції?
6. Як превентивна функція етики допомагає запобігати конфліктам?
7. Які органи здійснюють моніторинг і контроль дотримання стандартів?
8. Які види відповідальності передбачені за порушення етики та прав громадян?
9. Як етична поведінка впливає на довіру громадян?
10. Які міжнародні джерела регулюють недискримінацію і приватність?

Рекомендовані теми Есе:

1. Недискримінація та рівність у діяльності правоохоронців
2. Повага до приватності громадян: стандарти та практика
3. Професійна етика поліції та її роль у запобіганні порушенням прав людини

Короткі рекомендації до Есе:

- Використовувати приклади ЄКПЛ, ООН, САТ;
- Показати практичне значення етики для щоденної роботи поліції;
- Розкрити наслідки порушень етичних стандартів і прав людини.

3. ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ КУРСУ

3.1. Блок завдань для самостійної роботи

Блок самостійної роботи в цьому навчально-методичному посібнику - це не «додаткове навантаження», а персональна майстерня студента. Саме тут відбувається головне: перехід від знання текстів до вміння мислити стандартами прав людини та приймати обґрунтовані правові рішення. Завдання побудовані так, щоб закріпити теорію через дію - аналіз, порівняння, моделювання та аргументацію.

Самостійна робота орієнтована на формування професійної здатності застосовувати міжнародні й національні стандарти прав людини у практичних ситуаціях, бачити ризики порушень, оцінювати правомірність втручання та вибудовувати юридично правильні алгоритми поведінки посадової особи. Особлива увага приділяється роботі з міжнародними актами та практикою

Завдання блоку різноформатні й тренують різні типи мислення. Вони включають: створення глосаріїв і логічних схем, аналітичний розбір положень Конституції та міжнародних договорів, підготовку міні-есе, правових нотаток, розв'язання ситуаційних задач і кейсів. Їх мета - не відтворити текст, а навчитися працювати з нормою: тлумачити, зіставляти, аргументувати й робити практичні висновки.

Щоб самостійна робота була результативною, варто дотримуватися покрокової дослідницької моделі:

1. занурення в матеріал

Не обмежуватися підручником — звертатися до текстів норм, міжнародних документів і коментарів. Читати з олівцем: фіксувати критерії, умови, межі втручання.

2. Вилон ключових смислів

Виділяти базові поняття, права, обов'язки, гарантії та заборони, що мають значення для завдання. Перекладати складну норму на «мову практичного рішення».

3. Порівняльна оптика

Співставляти національні положення з міжнародними стандартами: де повна відповідність, де - ризик конфлікту, де - простір для кращого захисту прав.

4. Практична проєкція

Відповідати на головне питання: що саме треба зробити в цій ситуації правомірно? Формулювати модель дій, спираючись на норму і судову практику.

5. Чітка юридична подача

Будувати відповіді структуровано: теза → обґрунтування → посилання на стандарт → висновок.

Методичні орієнтири для окремих форматів завдань:

Для глосаріїв і схем:

- визначення - коротке, точне, без «води»;
- обов'язково додати приклад практичного застосування;
- показувати зв'язок терміна з реальною службовою ситуацією.

Для міні-есе та аналітичних нотаток:

- вступ - чому це питання важливе;
- основна частина - аналіз норм і підходів;
- висновки - чітка позиція автора;
- приклади з міжнародної та національної практики підсилюють роботу.

Для кейсів і практичних задач:

- визначити, яке право зачеплене;
- встановити норму-джерело;
- оцінити дії посадової особи або органу;
- запропонувати правомірний алгоритм дій;
- оформити рішення поетапно: кваліфікація → аналіз → рекомендація.

Для чек-листів та алгоритмів:

- формулювати кроки коротко й дієво;
- враховувати межі повноважень;
- закладати принципи законності, пропорційності та безпеки;

- орієнтуватися на міжнародні стандарти як мінімальний поріг гарантій.

Такий підхід перетворює самостійну роботу з формальної вимоги на інструмент професійного зростання. У результаті студент не просто засвоює матеріал, а формує практичну правову компетентність - уміння мислити стандартами прав людини та застосовувати їх упевнено й обґрунтовано.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Обговоріть різницю між універсальними та регіональними стандартами прав людини.
2. Які міжнародні документи формують ядро системи захисту прав людини? Наведіть приклади та поясніть їх значення.
3. Розгляньте роль стандартів у діяльності правоохоронних органів. Чому вони є орієнтиром для дій поліції?

Практичний кейс:

Поліція отримала повідомлення про підозрілого чоловіка, який перебував у громадському місці. При затриманні правоохоронці застосували силу без пояснення причин і без повідомлення про права. Обговоріть, які універсальні стандарти прав людини було порушено і як дії поліції могли б відповідати міжнародним вимогам.

ТЕМА 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РІЛЬ ООН ТА ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Обговоріть основні органи ООН, що відповідають за захист прав людини (Комітети, Ради, Спеціальні доповідачі).
2. Проаналізуйте значення Загальної декларації прав людини та Міжнародних пактів у роботі правоохоронців.
3. Розгляньте приклад практичного застосування стандартів ООН у національній поліції.

Практичний кейс:

Під час масових протестів поліція обмежила доступ журналістів до місця подій. Проаналізуйте, як стандарти ООН щодо свободи вираження та права на інформацію можуть застосовуватися для корекції дій правоохоронців.

ТЕМА 3. ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РАДА ЄВРОПИ ТА ЄСПЛ

1. Обговоріть роль Ради Європи та її органів у забезпеченні захисту прав людини.
2. Розберіть структуру ЄСПЛ: преамбула, розділ «Права і свободи», розділ про ЄСПЛ, третій розділ «Інші питання».

3. Поясніть значення регіональних стандартів для України та їх відмінність від універсальних.

Практичний кейс:

Поліція затримала особу, яка брала участь у мирній демонстрації, і не забезпечила їй доступ до адвоката. Обговоріть, які статті ЄКПЛ були порушені і які дії поліції відповідають стандартам Ради Європи.

ТЕМА 4. МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ

1. Обговоріть принцип юрисдикції ЄСПЛ та критерії прийнятності скарг.
2. Розгляньте вплив рішень ЄСПЛ на національне законодавство та практику правоохоронних органів.
3. Проаналізуйте приклад реальної справи ЄСПЛ, що стосувалася дій поліції, і запропонуйте, як правоохоронці могли б уникнути порушення прав.

Практичний кейс:

ЄСПЛ розглянув скаргу громадянина на незаконне стеження за його житлом поліцією без судового дозволу. Проаналізуйте, як національні правоохоронці можуть дотримуватися стандартів юрисдикції та прав на приватність.

ТЕМА 5. ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

1. Розгляньте ключові стандарти поводження із затриманими за міжнародними документами.
2. Обговоріть права затриманого та обов'язки правоохоронця на різних етапах затримання.
3. Проаналізуйте кейс, коли затримання відбувалося із порушенням міжнародних стандартів.

Практичний кейс:

Затриманого не було поінформовано про підстави арешту, він не отримав можливості повідомити родичів і адвоката. Проаналізуйте, які міжнародні стандарти були порушені та які заходи можна було застосувати для їх дотримання.

ТЕМА 6. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ВИМОГИ ДО ДІЙ ПОЛІЦІЇ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

1. Обговоріть абсолютність заборони катувань та жорстокого поводження.
2. Проаналізуйте механізми контролю дотримання цієї заборони на міжнародному рівні.
3. Розгляньте приклад порушення стандартів у місцях несвободи та запропонуйте превентивні заходи.

Практичний кейс:

В установі виконання покарань виявлено фізичне приниження засуджених персоналом. Обговоріть механізми міжнародного контролю та превентивні заходи, які могли б запобігти порушенням.

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

1. Обговоріть принципи пропорційності, необхідності та розумності при застосуванні сили.
2. Наведіть приклади міжнародних керівних принципів ООН та Ради Європи щодо застосування сили.
3. Розгляньте кейс із застосуванням спецзасобів під час масового заходу.

Практичний кейс:

Під час демонстрації поліція застосувала слезогінний газ до мирних учасників, що призвело до травм. Проаналізуйте альтернативні методи контролю та принципи пропорційності.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

1. Розгляньте основні принципи дій поліції під час демонстрацій та масових заходів.
2. Обговоріть баланс між безпекою та правами громадян.
3. Проведіть аналіз кейсу, коли поліція діяла надмірно жорстко.

Практичний кейс:

Поліція обмежила доступ учасників до визначеної площі, застосувавши насильство. Обговоріть, як застосування стандартів публічного порядку могло б запобігти порушенню прав громадян.

ТЕМА 9. ПОВАГА ДО ПРИВАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ

1. Розгляньте міжнародні стандарти недискримінації у правоохоронній діяльності.
2. Обговоріть правила етичної поведінки правоохоронців щодо громадян.
3. Проведіть аналіз кейсу, де порушувалася приватність або мала місце дискримінація.

Практичний кейс:

Поліцейський оприлюднив особисті дані затриманого в соціальних мережах, принижуючи його гідність. Проаналізуйте, які етичні та правові стандарти були порушені та які заходи можна впровадити для виправлення ситуації.

3.2. Блок задач та практичних завдань

Виконання задач і практичних завдань має бути спрямоване не лише на відтворення теоретичного матеріалу, а насамперед на формування вміння застосовувати міжнародні стандарти прав людини до конкретних практичних ситуацій у діяльності правоохоронних органів.

Під час розв'язання завдань студент повинен чітко визначати, які саме міжнародно-правові норми та стандарти підлягають застосуванню, посилаючись на відповідні міжнародні акти, принципи та правові позиції міжнародних органів, а також обґрунтовувати свої висновки.

Аналізуючи ситуаційні задачі, доцільно дотримуватися поетапного підходу: встановити фактичні обставини; визначити, які права людини можуть бути зачеплені; встановити відповідні міжнародні стандарти та джерела; оцінити дії правоохоронців крізь призму принципів законності, необхідності, пропорційності та недискримінації; сформулювати юридично аргументовані висновки й практичні рекомендації. Відповіді повинні мати логічну структуру, містити правове обґрунтування та коректну термінологію.

У завданнях порівняльного та аналітичного характеру студентам рекомендовано використовувати таблиці, схеми або структуровані переліки критеріїв порівняння (сфера дії стандарту, юридична сила, механізм контролю, значення для практичної діяльності поліції). Під час розробки алгоритмів, інструкцій і чек-листів слід орієнтуватися на міжнародні принципи службової діяльності, етичні вимоги та стандарти поведінки з особами, закріплені у міжнародних документах.

Рольові ігри та практичні моделювання ситуацій доцільно виконувати з чітким розподілом ролей і подальшим обговоренням результатів. Оцінюється здатність студента правильно ідентифікувати правові ризики, демонструвати стандарт-орієнтовану модель поведінки та пропонувати правомірні способи дій. Відповіді мають бути стислими, аргументованими, професійно сформульованими й максимально наближеними до реальної правозастосовної практики.

Тема 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Уявіть, що в поліції країни А немає чіткого розуміння стандартів ООН і Ради Європи. Студенти мають визначити, які дії правоохоронців можуть суперечити міжнародним стандартам і запропонувати, як виправити ситуацію.

2. Порівняйте універсальні та регіональні стандарти прав людини: які з них важливіші для повсякденної діяльності поліції і чому?
3. Студенти отримують перелік міжнародних документів (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, ЄКПЛ). Потрібно визначити, які конкретні права безпосередньо стосуються діяльності правоохоронців.
4. Підготуйте короткий практичний висновок: які міжнародні стандарти прав людини є обов'язковими для врахування у щоденній діяльності правоохоронців і як їх застосовувати на практиці.

Тема 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РОЛЬ ООН ТА ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ

1. Уявіть ситуацію: поліція країни Б затримує громадян за мирний протест, не дотримуючись прав на свободу зібрань. Студенти мають визначити, які міжнародні стандарти порушено та які дії можна вжити для відновлення прав.
2. Проаналізуйте приклад, коли скарга до комітету ООН щодо порушення прав людини була успішною. Обговоріть, як правоохоронці могли запобігти порушенню.
3. Розробіть алгоритм впровадження універсальних стандартів ООН у національну поліцію: які кроки та документи потрібні?
4. Складіть перелік конкретних обов'язків правоохоронців, що впливають із універсальних документів ООН у сфері прав людини, з короткими поясненнями.

Тема 3. ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РАДА ЄВРОПИ ТА ЄКПЛ

1. Студенти аналізують кейс, коли держава не дотрималася прав на приватність під час обшуку. Потрібно визначити статті ЄКПЛ, які були порушені, і запропонувати рекомендації правоохоронцям.
2. Обговоріть роль третього розділу «Інші питання» ЄКПЛ у регулюванні взаємодії поліції та громадян.
3. Порівняйте регіональні стандарти ЄКПЛ та універсальні стандарти ООН у випадках затримання: що спільного, а що різного?
4. Підготуйте практичну пам'ятку для працівника поліції щодо врахування стандартів ЄКПЛ під час втручання у права людини.

Тема 4. МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ

1. Проаналізуйте справу, коли ЄСПЛ визнав порушення прав людини через незаконне затримання. Студенти мають вказати, які дії правоохоронців були некоректними.

2. Уявіть, що держава отримала рішення ЄСПЛ щодо порушень у правоохоронній діяльності. Студенти розробляють план імплементації рекомендацій.
3. Проведіть дискусію: як юрисдикція ЄСПЛ стимулює дотримання стандартів прав людини поліцією на національному рівні?
4. Наведіть приклади, як рішення ЄСПЛ можуть впливати на зміну відомчих інструкцій та практики роботи правоохоронних органів.

Тема 5. ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

1. Студенти аналізують кейс, коли затриманого тримали без доступу до адвоката понад встановлений строк. Які права порушено і які превентивні заходи можна запропонувати?
2. Розробіть інструкцію для правоохоронців щодо дотримання міжнародних стандартів поводження із затриманими.
3. Проведіть рольову гру: один студент — затриманий, інші — правоохоронці. Визначте, які дії поліції відповідають міжнародним стандартам, а які — ні.
4. Складіть чек-лист дій правоохоронця під час затримання особи з урахуванням міжнародних стандартів прав людини.

Тема 6. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ВИМОГИ ДО ДІЙ ПОЛІЦІЇ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

1. Проаналізуйте реальний кейс ЄСПЛ щодо жорстокого поводження у місцях несвободи. Які міжнародні норми були порушені, і які уроки для поліції?
2. Створіть алгоритм контролю за недопущенням катувань у підрозділі поліції: внутрішній нагляд, скарги громадян, навчання персоналу.
3. Обговоріть роль підготовки та професійної етики правоохоронців у запобіганні жорстокого поводження.
4. Розробіть перелік практичних індикаторів, за якими можна оцінити дотримання міжнародних стандартів поводження у місцях несвободи.

Тема 7. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАВООХОРОНЦЯМИ

1. Розгляньте кейс, коли поліція застосувала силу під час масового заходу. Студенти мають оцінити дії щодо принципів необхідності та пропорційності.
2. Обговоріть, як міжнародні стандарти визначають допустимі межі використання спецзасобів.

3. Складіть покрокові рекомендації для правоохоронців у використанні сили з урахуванням міжнародних стандартів.
4. Проаналізуйте типовий службовий інцидент і визначте, чи відповідало застосування сили міжнародним принципам законності, необхідності та пропорційності.

Тема 8. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

1. Проаналізуйте кейс надмірного обмеження свободи мирних демонстрантів. Вкажіть порушені стандарти та запропонуйте дії для виправлення.
2. Розробіть план дій поліції під час масового заходу з дотриманням прав людини.
3. Обговоріть баланс між безпекою та правами громадян на прикладі конкретного сценарію демонстрації.
4. Запропонуйте модель комунікації поліції з організаторами масового заходу з метою мінімізації ризиків порушення прав людини.

ТЕМА 9. ПОВАГА ДО ПРИВАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ У ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

1. Розгляньте кейс дискримінаційних дій поліції щодо етнічної меншини. Обговоріть порушені стандарти та методи виправлення.
2. Проведіть рольову гру: один студент грає громадянина, інші — правоохоронців, з акцентом на дотримання приватності та етики.
3. Обговоріть, як навчання і внутрішній моніторинг поліції сприяють дотриманню принципів недискримінації та поваги до приватності.
4. Сформулюйте практичні правила професійної поведінки правоохоронця для запобігання дискримінації та порушення приватності.

3.3. Блок тестових завдань

Тестові завдання з дисципліни «Міжнародні стандарти захисту прав людини» - це не просто спосіб перевірити знання текстів міжнародних договорів чи статей Конституції. Це своєрідний тренажер правового мислення, який допомагає студенту навчитися орієнтуватися у складному полі міжнародних норм, визначати пріоритети між різними правами та оцінювати дії органів влади через призму міжнародних стандартів.

Головне завдання тестів - сформувати здатність миттєво застосовувати знання на практиці. Вони перевіряють не механічне відтворення норм, а аналітичне мислення: чи студент розуміє, які права є абсолютними, а які можуть обмежуватися лише за умов законності, легітимної мети та пропорційності; чи здатен оцінити дії держави або посадової особи відповідно до принципу «необхідності у демократичному суспільстві»; чи знає, які процесуальні гарантії мають бути забезпечені - від права на адвоката до захисту уразливих груп.

Для успішного виконання тестів варто застосовувати **системний підхід**:

1. Розбір формулювання

Уважно читати питання і варіанти відповіді, виділяючи ключові терміни та юридичні критерії.

2. Співставлення з міжнародними стандартами

Кожен варіант перевіряти на відповідність положенням міжнародних актів та практики, зокрема, це:

- ✓ Загальна декларація прав людини 1948 р.;
- ✓ Європейська конвенція з прав людини 1950 р.;
- ✓ Міжнародні пакти ООН 1966 р.;
- ✓ практика Європейського суду з прав людини.

Додатково враховувати національне законодавство та конституційні гарантії.

3. Аналіз пропорційності і допустимості обмежень

Розрізняти абсолютні права (наприклад, заборона катувань) та права, обмеження яких допускається лише при дотриманні законних підстав, легітимної мети і пропорційності.

4. Систематизація матеріалу

Розподіляти знання за категоріями: права цивільні і політичні, економічні, соціальні та культурні, процесуальні гарантії, стандарти поведінки держави з особою, механізми міжнародного контролю.

5. Контрольні питання для себе

Перед вибором відповіді ставити *три* ключові питання:

- ✓ яке право або стандарт тут зачіпається?
- ✓ які умови обмеження допустимі міжнародним правом?
- ✓ яка практика ЄСПЛ або інших міжнародних органів підтверджує це?

Системна робота з тестами формує не лише правильні відповіді, а й навичку оцінки реальних ситуацій через призму міжнародних стандартів. Студент навчається мислити як міжнародний правозахисник: критично, аргументовано і професійно, готовий застосовувати знання у майбутній практичній діяльності та правовій аргументації.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Міжнародні стандарти прав людини визначаються як:

- а) мінімальні орієнтири і правила, які забезпечують захист прав людини
 - б) рекомендації для урядів без обов'язкової сили
 - в) внутрішні політичні настанови
- (Ключ: а)

2. Система міжнародних стандартів включає:

- а) лише універсальні документи
 - б) універсальні та регіональні стандарти
 - в) лише національні закони
- (Ключ: б)

3. Основне призначення міжнародних стандартів:

- а) формувати цивілізовані принципи захисту прав людини
 - б) регулювати внутрішні справи держави без урахування прав людини
 - в) забезпечувати перевагу державної безпеки над правами людини
- (Ключ: а)

4. Стандарти, що визначають права правоохоронців та громадян:

- а) містяться в універсальних і регіональних документах
 - б) визначаються виключно політичними настановами
 - в) є приватною ініціативою міжнародних організацій
- (Ключ: а)

5.Важливість міжнародних стандартів для поліції:

- а) забезпечують правильне поводження з громадянами та легітимність дій
 - б) дозволяють обмежувати права громадян без наслідків
 - в) не мають практичного значення для повсякденної діяльності
- (Ключ: а)

ТЕМА 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РІЛЬ ООН ТА ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ

1.Основний документ ООН у сфері прав людини:

- а) Загальна декларація прав людини 1948 р.
- б) Європейська конвенція з прав людини
- в) Національні політичні постанови

(Ключ: а)

2.Роль ООН у захисті прав людини включає:

- а) надання рекомендацій, контроль, розгляд скарг
- б) контроль виключно за внутрішнім законодавством держав
- в) організацію виборів

(Ключ: а)

3.Комітети ООН щодо прав людини здійснюють:

- а) розгляд індивідуальних та колективних скарг, моніторинг виконання стандартів
- б) безпосереднє керівництво поліцією держави
- в) підготовку кримінальних справ

(Ключ: а)

4.Універсальні стандарти ООН:

- а) базуються на загальнолюдських цінностях, історії та культурі народів
- б) розробляються виключно для окремих держав
- в) є рекомендаціями без будь-якої юридичної ваги

(Ключ: а)

5.Для правоохоронців важливе дотримання стандартів ООН, оскільки:

- а) гарантує законність дій і запобігає порушенням прав людини
- б) ускладнює оперативну роботу
- в) не має значення в повсякденній діяльності

(Ключ: а)

ТЕМА 3. ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РАДА ЄВРОПИ ТА ЄКПЛ

1. Європейська конвенція з прав людини:

- а) регулює права людини у європейському регіоні
- б) застосовується лише у справах ООН
- в) має рекомендаційний характер без юридичної сили

(Ключ: а)

2. Перший розділ ЄКПЛ називається:

- а) «Права і свободи»
- б) «Гарантії захисту»
- в) «Інші питання»

(Ключ: а)

3. Другий розділ ЄКПЛ присвячений:

- а) Європейському суду з прав людини
- б) обов'язкам громадян
- в) внутрішнім наказам поліції

(Ключ: а)

4. Третій розділ ЄКПЛ має назву:

- а) «Інші питання»
- б) «Основні свободи»
- в) «Процедурні гарантії»

(Ключ: а)

5. Значення ЄКПЛ для правоохоронців:

- а) орієнтир у діяльності та контроль за дотриманням прав громадян
- б) обмеження оперативності без користі для прав людини
- в) рекомендаційний документ без юридичного ефекту

(Ключ: а)

ТЕМА 4. МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ

1. ЄСПЛ здійснює:

- а) контроль за дотриманням прав людини державами-учасницями ЄКПЛ
- б) керівництво правоохоронними органами
- в) ухвалення національних законів

(Ключ: а)

2. Юрисдикція ЄСПЛ:

- а) індивідуальні та колективні скарги, міждержавні справи

- б) лише політичні консультації
 - в) рекомендації без юридичної сили
- (Ключ: а)

3.Рішення ЄСПЛ є:

- а) обов'язковими для держави-учасниці
 - б) тільки рекомендаційними
 - в) виключно статистичними звітами
- (Ключ: а)

4.Практика ЄСПЛ для правоохоронців важлива, оскільки:

- а) показує допустимі межі застосування сили та дотримання прав людини
 - б) обмежує оперативність без користі
 - в) не має впливу на повсякденну діяльність
- (Ключ: а)

5.Впровадження рішень ЄСПЛ у національне законодавство:

- а) покращує дотримання прав людини та підвищує довіру громадян
 - б) не обов'язкове
 - в) лише теоретично корисне
- (Ключ: а)

ТЕМА 5. ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ ПРАВООХОРОНЦІВ

1.Основний принцип поводження з затриманими:

- а) повага до гідності та заборона катувань
 - б) пріоритет оперативної ефективності над правами
 - в) обмеження доступу до адвоката
- (Ключ: а)

2.Законні підстави затримання визначаються:

- а) кримінально-процесуальним законодавством та міжнародними стандартами
 - б) рішенням окремого поліцейського на власний розсуд
 - в) рекомендаціями внутрішніх наказів
- (Ключ: а)

3.Тримання під вартою має забезпечувати:

- а) безпечні умови, медичний догляд, повагу до особистої недоторканості
- б) ізоляцію без обмежень

в) обов'язкове позбавлення права на адвоката

(Ключ: а)

4.Доступ до адвоката під час затримання:

а) обов'язковий від початку тримання особи

б) необов'язковий до першого судового засідання

в) потрібен тільки для іноземців

(Ключ: а)

5.Міжнародні стандарти затримання допомагають правоохоронцям:

а) уникати порушень прав людини та відповідальності

б) ігнорувати права громадян

в) прискорити розслідування будь-якою ціною

(Ключ: а)

ТЕМА 6. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ВИМОГИ ДО ДІЙ ПОЛІЦІЇ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

1.Абсолютна заборона катувань передбачає:

а) заборону будь-яких тортур, нелюдського та принижуючого поводження

б) дозволяє обмежене фізичне примушення

в) допускає психологічний тиск

(Ключ: а)

2.Заборона катувань закріплена у:

а) Конвенції проти катувань ООН, ЄКПЛ, національних законах

б) лише внутрішніх наказах поліції

в) рекомендаційних документах без юридичної сили

(Ключ: а)

3.Правоохоронці несуть відповідальність за:

а) будь-яке перевищення повноважень та катування

б) лише за кримінальні дії

в) тільки моральну відповідальність

(Ключ: а)

4.Практика ЄСПЛ щодо заборони катувань демонструє:

а) держави повинні забезпечити ефективне розслідування скарг

б) катування можуть ігноруватися

в) відповідальність покладається лише на окремих поліцейських

(Ключ: а)

5.Міжнародні стандарти щодо жорстокого поводження забезпечують:

- а) гуманність, справедливість, недискримінаційність у діяльності правоохоронців
 - б) лише юридичну формальність без практичної цінності
 - в) перевагу державної безпеки над правами людини
- (Ключ: а)

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАВООХОРОНЦЯМИ

1. Використання сили поліцією:

- а) лише як крайній захід і пропорційно загрозі
- б) у будь-яких ситуаціях за розсудом працівника
- в) без обмежень у місцях масових заходів

(Ключ: а)

2. Спецзасоби повинні застосовуватися:

- а) відповідно до міжнародних стандартів та внутрішніх правил
- б) за бажанням будь-якого правоохоронця
- в) лише для покарання громадян

(Ключ: а)

3. Застосування вогнепальної зброї:

- а) тільки у випадках прямої загрози життю чи здоров'ю
- б) завжди як перший засіб реагування
- в) допускається проти мирних демонстрантів

(Ключ: а)

4. Превентивне навчання правоохоронців щодо застосування сили:

- а) обов'язкове для дотримання міжнародних стандартів
- б) необов'язкове, за бажанням керівництва
- в) лише для старших офіцерів

(Ключ: а)

5. Мета міжнародних стандартів застосування сили:

- а) мінімізація шкоди і дотримання прав людини
- б) забезпечення абсолютної влади поліції
- в) швидке завершення конфліктних ситуацій будь-якими засобами

(Ключ: а)

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

1.Публічний порядок під час масових заходів повинен забезпечувати:

- а) права учасників, безпеку і пропорційність дій поліції
- б) перевагу правоохоронців над громадянами
- в) заборону всіх акцій протесту

(Ключ: а)

2.Застосування сили під час масових заходів:

- а) лише у разі реальної загрози життю та здоров'ю
- б) на розсуд поліцейського
- в) завжди для розгону акції

(Ключ: а)

3.Контроль за діями поліції на масових заходах:

- а) внутрішній, судовий, громадський та міжнародний нагляд
- б) лише внутрішній контроль
- в) рекомендації, які не мають обов'язкової сили

(Ключ: а)

4.Підготовка правоохоронців для масових заходів включає:

- а) тренування, знання міжнародних стандартів, психологічну підготовку
- б) лише фізичну підготовку
- в) тільки ознайомлення з наказами

(Ключ: а)

5.Основна мета стандартів під час масових заходів:

- а) захист прав громадян і запобігання надмірному застосуванню сили
- б) забезпечення абсолютної влади поліції
- в) контроль за політичними поглядами учасників

(Ключ: а)

ТЕМА 9. ПОВАГА ДО ПРИВАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ У ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

1.Принцип недискримінації передбачає:

- а) рівне ставлення до всіх осіб незалежно від статі, раси, релігії, віку
- б) вибіркове ставлення залежно від обставин
- в) перевагу одних громадян над іншими

(Ключ: а)

2.Повага до приватності передбачає:

- а) обмеження втручання у приватне і сімейне життя без законних підстав
- б) повне ігнорування прав на приватність

в) можливість несанкціонованого обшуку без документів

(Ключ: а)

3.Професійна етика правоохоронця включає:

а) законність, гуманність, неупередженість, конфіденційність

б) можливість застосовувати силу за власним бажанням

в) повну автономію без нагляду

(Ключ: а)

4.Виявлення дискримінаційних практик у поліції:

а) внутрішній моніторинг, аудит, скарги громадян

б) покладатися на інтуїцію офіцерів

в) ігнорування статистики

(Ключ: а)

5.Значення недискримінації та етики для довіри населення:

а) підвищує легітимність правоохоронних органів і сприяє співпраці

б) зменшує ефективність роботи

в) не має практичного значення

(Ключ: а)

3.4. Блок креативних завдань

Цей блок створений, щоб перевести знання про права людини з теорії у практику. **Критичне мислення, оцінка ризиків, передбачення наслідків і правомірні дії** - ось *основні навички, які формуються через креативні завдання.*

Тут студенти працюють у реалістичних сценаріях: *рольові ігри, симуляції, дебати, кейси.* Вони дозволяють відчувати, як законність і етика впливають на довіру громадськості та ефективність роботи правоохоронних органів.

Як працювати ефективно:

- ✓ Працювати у групах, чітко виконуючи ролі та завдання.
- ✓ Фіксувати рішення, обговорювати альтернативи та наслідки.
- ✓ Використовувати різні формати: дебати, чек-листи, есе, мозкові штурми.
- ✓ Проводити рефлексію: що спрацювало, що можна покращити, які уроки винесені.

Мета блоку - не лише закріпити знання, а й сформувати **критичне, етичне та професійне мислення**, готовність до реальних ситуацій та здатність приймати обґрунтовані, правомірні рішення у сфері прав людини.

Цей блок перетворює навчання на інтерактивний майданчик для майбутніх правоохоронців, де теорія і практика працюють разом.

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

1. Рольова гра / симуляція:

- Студенти грають ролі державних органів і міжнародних експертів: розробка стандартів для нового закону про права людини.
- Мета: зрозуміти значення стандартів та компроміс між рекомендаціями і обов'язковими нормами.

2. Дебати:

- Тема: «Універсальні стандарти важливіші за національні закони?»
- Мета: розвиток аргументації та критичного порівняння систем.

3. Чек-листи / пам'ятки:

- Створити “пам’ятку для правоохоронця”: основні стандарти, яких треба дотримуватись щодня.

4.Вікторина / інтерактивний тест:

- 10 питань на знання міжнародних стандартів, універсальних та регіональних норм.

5.Мозковий штурм:

- Скласти mind map «Міжнародні стандарти → правоохоронна діяльність → національні закони».

6.Креативне есе / міні-проект:

- Написати коротке есе: «Як міжнародні стандарти формують культуру прав людини у поліції».

7.Дискусійна панель / “судове слухання”:

- Студенти грають ролі омбудсмена, поліції, адвоката: обговорення порушення стандартів у вигаданому кейсі.

ТЕМА 2. УНІВЕРСАЛЬНА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РОЛЬ ООН ТА ОСНОВНІ ДОКУМЕНТИ

1.Рольова гра:

- Моделювання засідання Ради з прав людини: розгляд скарги держави або громадянина.

2.Дебати:

- Тема: «Механізми ООН достатньо ефективні для захисту прав людини?»

3.Чек-листи / пам’ятки:

- Створити пам’ятку для поліції: «Дії правоохоронця відповідно до стандартів ООН».

4.Вікторина:

- Питання на знання пактів, декларацій, ролей Комітетів і Верховного комісара.

5.Мозковий штурм:

- Скласти карту: «ООН → механізми → вплив на національне законодавство».

6.Креативне есе / міні-проект:

- Есе: «Як міжнародні доповіді та індивідуальні скарги впливають на практику поліції».

7.Дискусійна панель:

- Симуляція: розгляд скарги громадянина у форматі Ради ООН, обговорення обов'язків держави.

ТЕМА 3. ЄВРОПЕЙСЬКА СИСТЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: РАДА ЄВРОПИ ТА ЄКПЛ

1. Рольова гра:

- Симуляція засідання Ради Європи: імплементація ЄКПЛ у національне законодавство.

2. Дебати:

- Тема: «Регламент ЄКПЛ важливіший за національне законодавство?»

3. Чек-листи / пам'ятки:

- Створити пам'ятку для правоохоронця: «Основні права громадян за ЄКПЛ».

4. Вікторина:

- Питання на знання прав і свобод громадян за ЄКПЛ.

5. Мозковий штурм:

- Mind map: «ЄКПЛ → імплементація → діяльність поліції → превентивна функція».

6. Креативне есе:

- Тема: «Вплив рішень ЄСПЛ на щоденну діяльність поліції».

7. Дискусійна панель:

- Симуляція розгляду кейсу ЄСПЛ: студенти грають суддів, адвокатів, поліцію, потерпілого.

ТЕМА 4. МЕХАНІЗМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ: ЮРИСДИКЦІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ

1. Рольова гра / симуляція:

- Студенти грають ролі суддів ЄСПЛ, адвокатів та держави, розглядаючи індивідуальну скаргу на порушення прав людини.
- Мета: відпрацювати процедури подання скарг і рішення суду.

2. Дебати:

- Тема: «Чи повинна держава завжди виконувати рішення ЄСПЛ без винятків?»

3. Чек-листи / пам'ятки:

- Створити пам'ятку: «Алгоритм дій правоохоронця відповідно до практики ЄСПЛ».

4. Вікторина / інтерактивний тест:

•10 питань на тему юрисдикції, підсудності, видів рішень та механізмів контролю.

5. *Мозковий штурм / Mind mapping:*

•Скласти карту «ЄСПЛ → національне законодавство → вплив на поліцію».

6. *Креативне есе / міні-проект:*

•Тема: «Вплив конкретного рішення ЄСПЛ на стандарти роботи правоохоронних органів».

7. *Дискусійна панель / “судові слухання”:*

•Симуляція розгляду кейсу: студенти обговорюють, як поліція могла запобігти порушенню прав людини.

ТЕМА 5. ПРАВА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

1. *Рольова гра / симуляція:*

•Студенти грають ролі поліцейських, затриманих і адвокатів під час затримання.

•Мета: практичне відпрацювання дотримання прав людини.

2. *Дебати:*

•Тема: «Які права затриманих є пріоритетними: на безпеку чи на свободу?»

3. *Чек-листи / пам'ятки:*

•Пам'ятка для поліції: порядок затримання та обов'язки щодо прав затриманих.

4. *Вікторина / інтерактивний тест:*

•Питання щодо доступу до адвоката, повідомлення родичів, медичної допомоги.

5. *Мозковий штурм / Mind mapping:*

•Скласти карту «Права затриманих → гарантії → контроль → відповідальність».

6. *Креативне есе / міні-проект:*

•Тема: «Як дотримання міжнародних стандартів під час затримання впливає на легітимність поліції».

7. *Дискусійна панель / “судові слухання”:*

•Симуляція розгляду скарги затриманого на порушення прав у національному суді.

ТЕМА 6. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ І ВИМОГИ ДО ДІЙ ПОЛІЦІЇ У МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ

1. Рольова гра / симуляція:

- Моделювання інспекції місць несповоди: студенти перевіряють умови утримання та дії персоналу.

2. Дебати:

- Тема: «Чи можлива допустима форма обмеження свободи без ризику катувань?»

3. Чек-листи / пам'ятки:

- Створити пам'ятку: «Дії поліції та адміністрації щодо запобігання катуванням».

4. Вікторина / інтерактивний тест:

- Питання на знання Конвенції проти катувань, практики ЄСПЛ, стандартів ООН.

5. Мозковий штурм / Mind mapping:

- Mind map «Заборона катувань → зобов'язання держави → контроль → відповідальність».

6. Креативне есе / міні-проект:

- Тема: «Запобіжні заходи проти катувань у сучасних правоохоронних органах».

7. Дискусійна панель / “судові слухання”:

- Симуляція розгляду кейсу щодо порушень прав затриманого у міжнародному суді.

ТЕМА 7. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАСТОСУВАННЯ СИЛИ, СПЕЦЗАСОБІВ І ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ ПРАВООХОРОНЦЯМИ

1. Рольова гра / симуляція:

- Сценарій: «Агресивний правопорушник / натовп / напад із ножем».

- Студенти в ролях: патрульні, командир, свідки, правопорушник, медик.

- Завдання: обрати рівень застосування сили (ескалація/деескалація), аргументувати законність і пропорційність.

2. Дебати:

- Тема: «Чи має поліція право застосовувати силу “на випередження”, щоб попередити загрозу?»

- Ціль: навчити відрізняти превенцію від свавілля, аргументація за міжнародними стандартами.

3.Чек-лист / пам'ятка:

- Розробити «Пам'ятку поліцейському щодо застосування сили»:
- законність → необхідність → пропорційність → мінімізація шкоди → фіксація/звіт.

4.Вікторина / інтерактивний тест:

- 10 запитань:
- коли дозволені спецзасоби;
- коли заборонені;
- що є перевищенням;
- як документується застосування сили.

5.Мозковий штурм / Mind map:

- Карта: «Сила/спецзасоби/зброя → ризики порушень → превенція → контроль і відповідальність».

6.Креативне есе / міні-проект:

- Тема: «Пропорційність застосування сили: як відрізнити законну дію від порушення прав людини?»
- Або проект: «Алгоритм деескалації для патруля».

7.Дискусійна панель / “судові слухання”:

- «Слухання дисциплінарної комісії»:
- оцінити дії поліцейського після застосування сили/зброї;
- визначити, чи було порушення стандартів, і які наслідки.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ ТА ДІЙ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

1.Рольова гра / симуляція:

- Сценарій: «Мітинг + провокації + контрмітинг».
- Ролі: поліція діалогу, командування, організатори, учасники, провокатори, журналісти.
- Завдання: забезпечити порядок без порушення прав на мирні зібрання.

2.Дебати:

- Тема: «Чи допустимо обмежувати мирні зібрання “заради безпеки” без прямої загрози?»
- Ціль: навчитися балансувати свободу та безпеку через принцип пропорційності.

3.Чек-лист / пам'ятка:

- «Чек-лист дій поліції під час масових заходів»:
- комунікація → оцінка ризиків → мінімальні обмеження → деескалація → фіксація подій.

4.Вікторина / інтерактивний тест:

- 10 запитань:
- права учасників;
- права журналістів;
- що таке законне втручання;
- які дії поліції є неприпустимими.

5.Мозковий штурм / Mind mapping:

- Карта: «Масовий захід → права → ризики → реакція поліції → контроль/скарги».

6.Креативне есе / міні-проект:

- Есе: «Поліція як сервіс: як підтримати порядок, не порушивши свободу зібрань?»
- Проект: «План комунікації поліції з організаторами».

7.Дискусійна панель / “судові слухання”:

- «Парламентські слухання»: оцінка дій поліції після протестів.
- Завдання: запропонувати реформи/інструкції, щоб уникнути порушень у майбутньому.

ТЕМА 9. ПОВАГА ДО ПРИВАТНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ПРАВООХОРОНЦЯ У ВЗАЄМОДІЇ З НАСЕЛЕННЯМ

1.Рольова гра / симуляція:

- Сценарії на вибір:
- зупинка авто;
- поверхнева перевірка;
- спілкування з потерпілою особою;
- домашнє насильство.
- Завдання: показати етичну комунікацію + недискримінаційний підхід.

2.Дебати:

- Тема: «Профілювання в роботі поліції: ефективність чи дискримінація?»
- Ціль: відпрацювати межу між оперативною роботою та порушенням прав.

3.Чек-лист / пам'ятка:

•«Етичний кодекс дій правоохоронця (коротка пам'ятка)»:

•повага → нейтральність → конфіденційність → мінімальне втручання → пояснення прав.

4.Вікторина / інтерактивний тест:

•10 запитань:

•дискримінація (ознаки, приклади);

•приватність (обшук/огляд/дані);

•межі втручання;

•етичні стандарти.

5.Мозковий штурм / *Mind mapping*:

•Карта: «Недискримінація → приватність → етика → довіра суспільства → профілактика порушень».

6.Креативне есе / міні-проект:

•Есе: «Довіра громадян до поліції: як етика і приватність впливають на легітимність?»

•Проект: «Пам'ятка громадянину: мої права при взаємодії з поліцією».

7.Дискусійна панель / “судові слухання”:

•«Етична комісія»: розгляд скарги на дискримінаційне ставлення/втручання в приватність.

•Завдання: визначити порушення + запропонувати коригуючі дії (навчання, інструкції, дисципліна).

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Термін	Визначення
Автономія особи	Гарантована правом можливість людини самостійно визначати свою поведінку, приймати рішення та реалізовувати власні права і свободи без неправомірного втручання держави чи інших осіб у межах закону.
Акти міжнародного права	Офіційні письмові документи, ухвалені суб'єктами міжнародного права, що встановлюють обов'язкові або рекомендаційні норми та стандарти, зокрема у сфері захисту прав людини.
Антидискримінація	Правовий принцип і система норм, спрямованих на запобігання, заборону та усунення будь-яких форм нерівного ставлення чи обмеження прав людини за визначеними ознаками.
Абсолютні права	Права людини, які не можуть бути обмежені або скасовані державою за жодних обставин, у тому числі під час надзвичайного чи воєнного стану.
Біженець	Особа, яка перебуває поза межами держави своєї громадянської належності або постійного проживання через обґрунтований страх переслідування та користується міжнародним захистом.
Базові права людини	Основоположні права і свободи, що становлять необхідний мінімум умов для гідного існування та вільного розвитку особи.
Багатосторонній міжнародний договір	Міжнародна угода, укладена між кількома державами або міжнародними організаціями, яка встановлює спільні правові зобов'язання, зокрема у сфері прав людини.
Вичерпання національних засобів захисту	Встановлена міжнародним правом умова звернення до міжнародних органів захисту прав людини, що полягає у попередньому використанні всіх ефективних внутрішньодержавних процедур захисту.
Відступ від зобов'язань	Тимчасове обмеження державою виконання окремих міжнародних зобов'язань у сфері прав людини за наявності надзвичайних обставин із дотриманням встановлених міжнародних вимог.
Виконання міжнародних зобов'язань	Діяльність держави щодо практичної реалізації норм міжнародних договорів і стандартів у національному

	правопорядку та правозастосовній практиці.
Відповідальність правоохоронців	Правовий та соціальний механізм, що зумовлює настання визначених правових, дисциплінарних або моральних наслідків у разі порушення працівниками правоохоронних органів законів, службових обов'язків або етичних норм професійної діяльності.
Вогнепальна зброя	Спеціальний інструмент або засіб, призначений для ураження людей або об'єктів за допомогою енергії порохового вибуху, що забезпечує проєкцію кульових або інших снарядів; її застосування державними органами допускається лише у межах закону та принципу крайньої необхідності для захисту життя, здоров'я чи прав інших осіб.
Верховний комісар ООН з прав людини	Спеціальна посадова особа, що здійснює моніторинг дотримання прав людини у державах-членах ООН, готує звіти та рекомендації.
Гарантії прав людини	Сукупність юридичних, організаційних і процедурних засобів для забезпечення реалізації прав людини.
Гідність людини	Основоположна цінність і правовий принцип, що визнає унікальність кожної особи та вимагає поваги до її честі, свободи й недоторканності з боку держави та суспільства.
Громадянські (особисті, індивідуальні) права	Права фізичної особи, що забезпечують її особисту свободу, недоторканність, автономію та рівність перед законом, захищають від незаконного втручання з боку держави та гарантують можливість самостійно реалізовувати свої основні інтереси. Включають право на життя, свободу, фізичну недоторканість, гідність, повагу, свободу слова, право на участь у виборах, право на асоціації, право на доступ до інформації. Ці права реалізуються як через законодавчі механізми, так і через правоохоронну практику, де забезпечується їх недоторканність.
Дерогація	Законно допустимий тимчасовий відступ держави від окремих міжнародних зобов'язань у сфері прав людини в умовах надзвичайної ситуації за встановленою процедурою та з визначеними обмеженнями.
Дискримінація	Будь-яке обмеження прав чи привілеїв за ознаками раси, статі, віку, релігії, політичних переконань або

	національності.
Доставлення	Перевезення затриманої особи до органів слідства чи суду відповідно до законних процедур.
Джерела прав людини	Нормативні акти та документи, які встановлюють, гарантують і регулюють права і свободи людини, визначають обов'язки держави та правоохоронних органів щодо їх захисту. До них належать міжнародні акти (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, Конвенція про права дитини), регіональні конвенції (Європейська конвенція з прав людини), національні закони та підзаконні акти, правові звичаї та судова практика, а також декларації та рекомендації міжнародних організацій, що конкретизують захист і реалізацію прав людини.
Заборона катувань	Абсолютна заборона застосування фізичного чи психологічного насильства для отримання інформації або покарання.
Затримання	Тимчасове обмеження свободи особи у встановленому законом порядку. Має бути здійснене законно та з дотриманням усіх гарантій прав людини.
Засоби правового захисту	Юридично передбачені процедури й інструменти, за допомогою яких особа може вимагати припинення порушення права та його відновлення.
Захист прав затриманих	Комплекс заходів, які гарантують дотримання стандартів прав людини під час тримання під вартою.
Індивідуальні скарги	Правовий механізм, що дозволяє фізичним або юридичним особам звертатися до міжнародних або національних органів з повідомленням про порушення їхніх прав людини та домагатися відповідного реагування, розгляду та відновлення порушених прав.
Імплементація міжнародних норм	Процес впровадження державою положень міжнародних договорів і стандартів у національне законодавство та практику правозастосування.
Інституційні механізми захисту	Органи та установи, що реалізують права людини на національному та міжнародному рівнях.
Колективні скарги	Скарги груп осіб або організацій на порушення прав, що мають суспільний інтерес.
Комітети ООН з прав	Експертні органи ООН, що контролюють виконання

людини	державами пактів про права людини, приймають скарги і дають висновки.
Контроль і нагляд за дотриманням прав і свобод людини	Система перевірки діяльності правоохоронних органів на відповідність законності та стандартам прав людини.
Контроль дотримання прав людини у сфері правоохоронної діяльності	Перевірка відповідності дій правоохоронців міжнародним і національним стандартам.
Культурні права	Права особи на участь у культурному житті, доступ до освіти, наукового і культурного розвитку. Забезпечують розвиток індивідуальних і колективних здібностей людини та її духовне життя.
Культурно-духовні права	Права людини на релігійну практику, збереження культурної та національної ідентичності, свободу переконань. Ці права захищають духовне життя особи та її участь у культурних і релігійних практиках.
Масові заходи	Заходи, в яких бере участь велика кількість осіб (мітинги, концерти, спортивні події). Потребують дотримання балансу між безпекою та правами людини.
Міжнародне гуманітарне право	Сукупність міжнародних норм і принципів, що регулюють відносини у період збройних конфліктів і спрямовані на захист осіб, які не беруть участь у бойових діях, а також на обмеження засобів та методів ведення війни з метою зменшення людських страждань.
Міжнародні механізми захисту прав людини	Системи, процедури та інструменти на міжнародному рівні, що забезпечують реалізацію та захист прав людини, включно з можливістю розгляду скарг і застосування санкцій або рекомендацій до держав, які порушують права людини.
Міжнародні інституційні механізми захисту прав людини	Створені міжнародними організаціями (наприклад, ООН, Рада Європи, ОАГ) спеціальні органи та комітети, уповноважені контролювати дотримання прав людини, приймати скарги, розглядати справи та надавати рекомендації державам.
Міжнародні нормативні механізми захисту прав людини	Закріплені в міжнародних договорах, конвенціях, пактах та інших юридично обов'язкових документах правила і принципи, що регулюють права людини та встановлюють юридичні наслідки за їх порушення.

Міжнародні органи моніторингу дотримання прав людини	Організації та комітети, що контролюють дотримання прав людини державами та органами.
Міжнародні стандарти прав людини	Сукупність правил, норм та принципів, встановлених міжнародними договорами, конвенціями та практикою міжнародних органів, які визначають мінімальні вимоги до держав щодо забезпечення прав людини.
Моніторинг дотримання прав людини	Систематична перевірка дій державних органів щодо дотримання стандартів прав людини.
Моніторинг правоохоронної діяльності у сфері дотримання прав людини	Контроль за дотриманням стандартів прав людини та законності у роботі правоохоронців, включає внутрішній та зовнішній контроль.
Невідчужуваність прав людини	Властивість прав людини належати кожній особі від народження і не підлягати скасуванню або передачі.
Недискримінація	Заборона будь-яких форм нерівного ставлення, забезпечення рівності всіх громадян перед законом.
Неподсьє та принижуюче поводження	Дії, які принижують гідність особи або завдають значних страждань без прямого фізичного насильства.
Нормативні механізми захисту	Закони, постанови, інструкції, що забезпечують реалізацію та захист прав людини.
Норми міжнародного права	Загальнообов'язкові правила поведінки держав та інших суб'єктів міжнародних відносин, закріплені в міжнародних договорах, конвенціях, звичаях та інших джерелах, дотримання яких забезпечується міжнародними організаціями і механізмами, і які регулюють відносини у сферах безпеки, прав людини, економіки, екології та інших галузях міжнародного співробітництва.
Обвинувачений	Особа, якій офіційно повідомлено про підозру та яка бере участь у кримінальному процесі з правом на захист.
Обмеження прав людини	Тимчасові чи ситуаційні заходи, що легально обмежують права у відповідності до закону та міжнародних стандартів.
Обмеження свободи	Тимчасове або законне обмеження пересування або дій особи у межах закону та процесуальних норм.
Основні права людини	Базові, як правило, універсальні права, що гарантують фізичну і моральну недоторканність людини, носять невід'ємний та невідчужуваний характер. Вони включають право на життя, свободу,

	недоторканність особи, честь, гідність, особисту і сімейну приватність, право на справедливий суд. Основні права мають пріоритет над іншими правами і обмеженнями, їх забезпечення є обов'язком держави.
Підозрюваний	Фізична особа, щодо якої органи досудового розслідування мають достатні дані або обґрунтовані підстави вважати, що вона могла вчинити кримінальне правопорушення, і яка у встановленому законом порядку притягується до участі у кримінальному провадженні з моменту повідомлення про підозру.
Позитивні зобов'язання держави	Обов'язок держави вживати активних заходів для забезпечення реального здійснення і захисту прав людини.
Політичні права	Права, які забезпечують участь громадянина у формуванні влади та політичного життя. Включають виборче право, право бути обраним, право брати участь у політичних партіях і рухах. Вони гарантують демократичне управління державою і рівність громадян у політичній сфері.
Права громадянина	Сукупність прав і свобод, закріплених Конституцією та законами держави, які належать особі у зв'язку з її громадянством, забезпечують її можливість брати участь у політичному, соціальному та економічному житті суспільства та гарантують захист від незаконного втручання з боку держави чи інших осіб.
Права дітей	Сукупність прав неповнолітніх, що забезпечують їх розвиток, освіту, захист від насильства та експлуатації.
Права індивідуальні	Права кожної особи як індивідуума, що гарантують недоторканність і забезпечення її свобод.
Права колективні	Права груп осіб на захист спільних інтересів, включно з етнічними, релігійними чи професійними спільнотами.
Права людини	Певні можливості людини, котрі необхідні для її існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, об'єктивно визначаються досягнутим рівнем розвитку людства і мають бути загальними та рівними для всіх людей. Включають громадянські, політичні, соціальні, економічні, культурні та

	духовні права. Визначають межі допустимих дій держави та забезпечують гідність, свободу і безпеку особи. У діяльності правоохоронців права людини служать орієнтиром для законності та гуманності дій.
Права уразливих груп	Особливі гарантії для дітей, жінок, осіб з інвалідністю та інших соціально вразливих категорій, забезпечують їхню захищеність від дискримінації та насильства.
Право на адвоката	Право на юридичний захист, консультацію та представництво під час затримання, допитів та судового процесу.
Право на життя	Основне невід'ємне право кожної людини, що гарантує захист від незаконного позбавлення життя, тортур, катувань або застосування надмірної сили. Держава повинна запроваджувати механізми охорони життя та безпеки громадян.
Право на захист під час кримінального провадження	Забезпечення прав підозрюваного або обвинуваченого на справедливий процес: право на адвоката, на ознайомлення з матеріалами, на захист.
Право на інформацію	Право громадян отримувати інформацію від державних органів і захист від незаконного втручання у комунікації.
Право на медичну допомогу	Гарантія отримання медичної допомоги всім, включно із затриманими та особами у слідчих ізоляторах.
Право на недоторканність особи	Заборона будь-якого насильницького втручання в тіло, психіку або свободу особи. Включає захист від обшуків, тортур, незаконних медичних втручань, незаконного затримання.
Право на освіту	Право людини на безперешкодний доступ до освіти, формування особистості та професійних навичок.
Право на охорону здоров'я	Право людини на доступ до медичної допомоги та підтримку здоров'я у будь-яких умовах, включно з перебуванням у місцях несвободи.
Право на приватне і сімейне життя	Право людини на недоторканність житла, особистого та сімейного життя, листування, телефонних розмов. Забезпечує баланс між безпекою та особистими свободами.
Право на приватність	Право на недоторканність особистого та сімейного життя, таємницю листування, телефонних розмов та персональних даних.

Право на скаргу	Право особи оскаржити порушення своїх прав як на національному, так і на міжнародному рівні.
Право на свободу	Право особи не бути незаконно затриманою, ув'язненою або обмеженою у пересуванні. Передбачає законні підстави для затримання, доступ до суду та право на правову допомогу.
Право на справедливий суд	Право на розгляд справи незалежним і безстороннім судом, з дотриманням процесуальних гарантій.
Право на честь і гідність	Право людини на повагу до своєї особистості, заборона приниження, образи або дискримінації.
Правоохоронна система	Сукупність державних органів, спеціально уповноважених здійснювати правоохоронну діяльність з метою захисту прав і свобод громадян, забезпечення законності, правопорядку, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями. Вона є складовою механізму держави, що реалізує захист правопорядку.
Правоохоронна функція держави	Основна функція держави щодо забезпечення правопорядку, дотримання законності та захисту прав людини.
Принцип верховенства права	Фундаментальний принцип правової системи, який полягає в підпорядкуванні всіх державних органів, посадових осіб та громадян нормам права, встановленні переваги закону над будь-якими іншими соціальними, політичними або адміністративними впливами, а також забезпеченні єдності, системності та передбачуваності правового регулювання.
Принцип законності	Діяльність органів держави та правоохоронців у межах правових норм і процедур.
Принцип недискримінації	Заборона обмеження прав або надання привілеїв за ознаками раси, статі, релігії тощо.
Принцип пропорційності прав людини	Принцип, що передбачає, що обмеження прав і свобод людини державою можливе лише в межах, необхідних для досягнення законної мети, і має бути адекватним, обґрунтованим та не перевищувати того, що необхідно для захисту інших прав, суспільних інтересів або безпеки держави.
Принцип універсальності прав людини	Фундаментальний принцип, який проголошує, що права і свободи належать усім людям без винятку, незалежно від громадянства, національності, раси, статі, віку, релігії, соціального чи майнового стану, і

	мають однакову юридичну силу та захист у всіх державах.
Пряма дія міжнародних норм	Можливість безпосереднього застосування норм міжнародного договору у національній правовій системі без додаткового нормативного закріплення.
Публічний порядок	Стан організованої безпеки у суспільстві, що забезпечує реалізацію прав та свобод громадян, порядок у громадських місцях і під час масових заходів.
Соціально-економічні права	Права, що забезпечують людині належний рівень життя: право на працю, соціальне забезпечення, медичну допомогу, житло, освіту.
Юридичні гарантії захисту прав людини	Правові засоби, що забезпечують реалізацію і захист прав людини: адвокат, суд, скарги, апеляції, відшкодування.

ЛАТИНСЬКІ ПРАВОВІ МАКСИМИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Actio popularis - процесуальна можливість звернення до суду на захист публічного інтересу та прав людини незалежно від особистого порушення права.

Audi alteram partem - принцип обов'язкового вислуховування кожної сторони перед ухваленням рішення.

Bona fide - вимога добросовісності у здійсненні прав і виконанні юридичних обов'язків.

Ex nunc - дія правового акта або рішення лише на майбутнє, без зворотної сили.

Ex officio - здійснення повноважень органом з власної ініціативи для захисту прав людини.

Ex tunc - дія правового акта або рішення із зворотною силою з моменту виникнення правовідносин.

Erga omnes - зобов'язання держави щодо дотримання фундаментальних прав перед усією міжнародною спільнотою.

Favor libertatis - правило надання переваги рішенню, яке забезпечує більший обсяг свободи особи.

Favor defensionis - принцип надання переваги тлумаченню, що посилює гарантії захисту особи.

Habeas corpus act - судова гарантія особистої свободи, що забезпечує право затриманої особи на невідкладну судову перевірку законності тримання під вартою.

In dubio pro libertate - правило вирішення правових сумнівів на користь свободи особи.

In dubio pro reo - правило тлумачення сумнівів на користь особи, яку притягують до відповідальності.

Jus cogens - імперативна норма міжнародного права найвищої юридичної сили, відступ від якої не допускається.

Locus standi - процесуально визнане право особи бути належним заявником у справі про захист прав.

Nemo judex in causa sua - заборона розгляду справи особою, яка має особисту заінтересованість у її результаті.

Non bis in idem - заборона повторного притягнення особи до відповідальності за те саме правопорушення.

Nulla poena sine lege - заборона призначення покарання без законної правової підстави.

Nullum crimen sine lege - заборона визнання діяння злочином без його визначення в законі на момент вчинення.

Pacta sunt servanda - принцип обов'язковості сумлінного виконання міжнародних договорів.

Pro homine - підхід правозастосування, за яким обирається норма або тлумачення з вищим рівнем захисту прав людини.

Pro persona - правило тлумачення норм у найбільш сприятливий для особи спосіб.

Res judicata - обов'язковість і остаточність судового рішення, що набрало законної сили.

Ubi jus ibi remedium - принцип, за яким кожному праву має відповідати ефективний засіб юридичного захисту.

Ultra vires - дії органу влади, вчинені з перевищенням наданих законом повноважень.

ЛАТИНСЬКІ ПРОЦЕСУАЛЬНІ ФОРМУЛИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Actori incumbit probatio - обов'язок доказування покладається на того, хто стверджує про порушення права.

Ad hoc - спеціально створений для розгляду конкретної справи або ситуації орган чи процедура.

Ad referendum - попередньо схвалене рішення, що набирає сили після подальшого затвердження компетентним органом.

Ex parte - розгляд процесуального питання без участі іншої сторони за наявності виняткових підстав.

Exhaustio remedium - вимога попереднього вичерпання національних засобів правового захисту перед міжнародним зверненням.

Forum competens - належний юрисдикційний орган, уповноважений розглядати конкретну справу.

Inter partes - процедура або рішення, що має юридичні наслідки лише для сторін конкретної справи.

Interim measures - тимчасові забезпечувальні заходи, що застосовуються для запобігання не виправній шкоді правам особи до остаточного рішення.

Lis pendens - стан справи, яка вже перебуває на розгляді компетентного органу і не може паралельно розглядатися іншим органом.

Mutatis mutandis - застосування правового положення за аналогією з урахуванням необхідних змін обставин.

Prima facie - попередньо встановлена достатність ознак порушення на початковій стадії розгляду скарги.

Pro bono - надання правової допомоги безоплатно в інтересах захисту прав людини.

Quorum - мінімально необхідна кількість членів органу для правомочного розгляду та ухвалення рішення.

Ratio decidendi - правова підстава і мотивувальний принцип, на якому ґрунтується рішення у справі.

Res judicata - остаточність і обов'язковість рішення, що набрало чинності та не підлягає повторному розгляду між тими самими сторонами.

Sub judice - справа, що перебуває на розгляді судового або квазі-судового органу.

Sui generis - процедура або механізм особливого, унікального правового характеру.

Ubi jus ibi remedium - кожному праву має відповідати ефективний засіб юридичного захисту.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

Нормативні акти:

- Декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
- Договір між Україною та Азербайджанською Республікою про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 24.03.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_002#Text
- Договір між Україною та Республікою Узбекистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 19.02.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/860_005#Text
- Договір між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 23.03.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795_052#Text
- Договір про співробітництво між Мін'юстом України та Мін'юстом Киргизької Республіки від 16.10.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/417_016#Text
- Додатковий протокол до Європейської конвенції про інформацію щодо іноземного законодавства від 15.03.1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_107#Text
- Додатковий протокол до Європейської конвенції про передачу засуджених осіб, 18.12.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_335#Text
- Конвенція ООН про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 08.11.1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text
- Конвенція про передачу засуджених до позбавлення волі осіб для подальшого відбування покарання (укладена між державами-членами СНД) від 06.03.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text
- Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних від 22 січня 1993 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_009#Text
- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16.05.2005 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text
- Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
- Кримінальний процесуальний кодекс України від 23.04.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
- Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. URL :<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : закон України від 03.02.2006 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>

Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукових дій, дізнання та досудового слідства : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03. 2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-08#Text>

Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII. URL :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.

Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

Про національні меншини в Україні : Закон України від 25 червня 1992 р. № 2494-XII .URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2494-12>.

Про правонаступництво України : Закон України від 12.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text150>

Про ратифікацію Договору між Україною та Азербайджанською республікою про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 21.11.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/031_002#Text

Про ратифікацію Договору між Україною та Грузією про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 21.11.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_006#Text

Про ратифікацію Договору між Україною та Республікою Узбекистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 19.03.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/860_005#Text

Про ратифікацію Договору між Україною та Туркменістаном про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання : Закон України від 05.10.2005 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/795_052#Text

Про ратифікацію Додаткового протоколу до Конвенції про передачу засуджених осіб, 1997 р. : Закон України від 03.04.2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/718-15#Text>

Про ратифікацію Конвенції про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, 1990 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029#Text

Про ратифікацію Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та міжнародного пакту про громадянські та політичні права : Указ Президії ВР Української РСР від 19.10.1973 р. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2148-08#Text>

Угода між Генеральною прокуратурою України та Генеральною прокуратурою Республіки Молдова на виконання ст. 3 договору між Україною та Республікою Молдова про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних

справах від 13.12.1993 р., документ від 16.07.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498_143#Text151

Угода між Україною та Великою Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамагірією про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 08.04.2008 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/434_029#Text

Підручники, посібники, наукові праці:

Гончаров В. В. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник для підготовки до ЄФВВ. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 300 с.

Гутник В. Міжнародний кримінальний суд: навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 194 с.

Кузьма В. Право Ради Європи: навч. посіб. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Харків: Право, 2024. 484 с.

Лісова К.С., Фокін Я.Ф., Чернецька О.В., Яцишин Н.Г. Правові аспекти діяльності Ради Європи: навчальний посібник. Ірпінь: Державний податковий університет, 2024. 244 с.

Мельниченко Б. Б. Міжнародний захист прав людини: навч. посіб. / Б. Б. Мельниченко, С. Б. Цебенко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т права, психології та інновац. освіти. Львів : БОНА, 2023. 208 с.

Міжнародне співробітництво у кримінальному судочинстві : навч.-метод. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 293 «Міжнародне право» та галузі знань 26 «Цивільна безпека», спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» / уклад.: М. І. Смирнов, В. К. Волошина, А. В. Підгородинська; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2024. 165 с.

Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник/ кол. авторів; за ред. О.Б. Онишко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.

Міжнародний захист прав людини: навчально-методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня; галузь знань - 08 «Право», спеціальність - 081 «Право»/ Укл.: Волощук О.Т. Чернівці, 2024. 64 с.

Права людини у міжнародному праві: підручник/ за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А.В. Войціховського; [Бакумов О.С., Варунц Л.Д., Войціховський А.В., Гудзь Т.І. та ін.]; передм. А.В. Войціховський. Харків: ООО «Планета-Принт», 2021. 404 с.

Рішення Європейського Суду з прав людини. Захист прав людини і основоположних свобод в кримінальному судочинстві (2022-2024)/ Під заг. ред. Копотуна І.М. Київ: «Центр учбової літератури», 2024. 328 с.

Сироїд Т.Л. Міжнародне кримінальне право: підручник. Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. Харків: Право, 2023. 512 с.

Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання/ за заг.

ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Вид. 5-ге вид., перероб і допов. Харків: Право. 2023. 474 с.

Терлецький Д.С., Батан Ю.Д. Права людини в порівняльному вимірі. Одеса: Фенікс, 2022. 44 с.

Допоміжна:

Балацька О. Р. Доступ до правосуддя - sui generis: теорія і практика : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 436 с.

Баданова Т.Г., Федченко В.М. Сутність екстрадиції як різновиду міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні (на прикладі Дніпропетровської області). *Дніпропетровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Вип. 3. С. 144-151.

Волкова Ю. Репродуктивні права в системі четвертого покоління прав людини. *Alfred Nobel University Journal of Law*. 2024. №1(8). С. 39–48. URL: <http://doi.org/10.32342/2709-6408-2024-1-8-4>.

Волощук О.Т. Агресія в контексті осмислення проблем війни та миру. Інновації, виклики та нові горизонти правового регулювання у світлі сучасних соціально-економічних та політичних трансформацій»: збірник тез науково-практичної конференції. 20 грудня 2024 р., м. Чернівці. Чернівці, 2024. С. 16-22.

Волощук О.Т. Воєнні злочини під час війни: поняття, ключові ознаки та відмежування від інших кримінальних правопорушень. *Юридичний вісник*. 2024. № 3. С. 46-53. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v3_2024/8.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v3.2024.6>

Волощук О.Т. Геноцид як жорстокий злочин проти прав людини в умовах військової агресії РФ проти України. Гідність – основа прав людини: Збірник матеріалів Всеукраїнського круглого столу, 8 грудня 2022 р., м. Чернівці/ Відп. за вип. Н.А. Гураленко, уклад. Н.А. Гураленко, О.Б. Бунчук, О.І. Миронюк. Чернівці, 2022. С. 24-34.

Волощук О.Т. Гібридна агресія у сучасних міжнародних відносинах: шляхи протидії та припинення. Правові виклики сучасності: законодавче реагування на геополітичні й історичні проблеми: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 6 грудня 2022 року) / [редкол.: Н.Д. Гетьманцева (голова), О.В. Кіріак (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 117-119.

Волощук О.Т. Доктрина міжнародно-правової відповідальності за злочин агресії та проблеми легітимації спеціального трибуналу для переслідування вищого політичного та військового керівництва рф. *Juris Europensis Scientia*. 2025. Випуск 5. С. 111-117. DOI <https://doi.org/10.32782/chem.v5.2025.21>

Волощук О.Т. Європейські стандарти охорони правопорядку РЄ та ЄС: значення, види та виклики впровадження в діяльності правоохоронних органів. Сучасний стан та перспективи розвитку української правової науки: Матеріали Всеукр. наук. практ. конф. (м. Чернівці, 17 травня 2025 р.) / відп. ред. К.А.Возняковська. Чернівці, 2025. С. 72-76.

Волощук О.Т. Захист прав людини у правоохоронній діяльності: поняття, види та природа міжнародно-правових стандартів. *Ерліхівський журнал*. 2024. Випуск 10. С. 20-25. URL: <https://journals.chnu.chernivtsi.ua/index.php/Ehrlich/article/view/95/74>

Волощук О.Т. Злочин агресії як найбільш небезпечний міжнародний злочин проти міжнародного правопорядку, безпеки та миру. Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практич. конф., (м. Одеса, 19 травня 2023 р.)/за загальною редакцією С.В.Ківалова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. Т. 1. С. 330-333.

Волощук О.Т. Злочини агресії та геноциду в контексті збройної агресії Росії проти України. Проблеми реформування кримінальної юстиції України: матеріали Всеукр. наук.-практич. конф., 25-26 травня 2023 р., м. Чернівці. Чернівці: Технодрук, 2023. С. 33-36.

Волощук О.Т. Інформаційна безпека та права людини під час війни: стандарти ЄСПЛ і виклики сьогодення в умовах цифровізації. Правові виклики сучасності: захист прав людини в цифрову еру : матеріали V Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. (Чернівці, 13 листопада 2024 року) / [редкол.: Н. Д. Гетьманцева (голова), О. В. Кіріак (відпов. секр.) та ін.]. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. С. 135-137.

Волощук О.Т. Національна та регіональна безпека України в умовах збройної агресії: проблеми та правові механізми забезпечення регіонального розвитку в контексті антропоцентризму. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: "Юридичні науки". 2026. Випуск 1(95). URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2026-1-11799>

Волощук О.Т. Особливості відповідальності за вчинення злочину агресії. Проблемні питання при розслідуванні правоохоронними органами справ щодо відшкодування завданої шкоди внаслідок агресії РФ проти України / Національна безпека України в реаліях масштабної військової агресії: колективна монографія / за заг. ред. В.В. Марчука, К.А. Возняковської. Чернівці, 2024. С. 76-101.

Волощук О.Т. Правосуддя для путіна: реальність чи утопія сучасної міжнародної кримінальної юстиції? Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2024 р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. Чернівці: 2024. С. 189-193.

Волощук О.Т. Протидія домашньому насильству в Україні та у державах-членах ЄС. Сучасний стан та перспективи розвитку системи запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі в умовах глобальних викликів сьогодення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 08 липня 2022 р.). Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 68-71.%20процесу%203бїрник.pdf

Волощук О.Т. Регіональна політика та конституційно-правові механізми управління безпекою регіонів України в умовах зовнішньої збройної агресії. Журнал

східноєвропейського права. 2026. № 142. С. 51-57. http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2014/02/zmist_142_1.pdf

Волощук О.Т. Співпраця органів досудового розслідування України з міжнародним кримінальним судом в умовах збройної агресії: кримінально-процесуальний та міжнародно-правовий аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. Випуск 4. 2025. С. 183-189. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.4.28>

Волощук О.Т. Філософсько-правова парадигма агресії: генезис ідей від психологічного до міжнародно-правового виміру. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 5. С. 189-194. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.5/31>

Волощук О.Т., Гетманцев М.О. Гібридна агресія: поняття, сутність та природа. *Юридична Україна*. 2024. № 6. С. 22-32. DOI: 10.37749/2308-9636-2024-6(258)-4

Волощук О.Т., Латковський П.П. Міжнародне співробітництво правоохоронних органів у сфері проведення судової експертизи при розслідуванні транснаціональних злочинів в умовах збройної агресії: проблемні аспекти. *Правові новели*. 2025. № 25. С. 178-183. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.25.22> URL: http://legalnovels.in.ua/journal/25_2025/24.pdf

Волощук О.Т., Латковський П.П. Використання спеціальних засобів у діяльності правоохоронних органів: правові стандарти і європейські орієнтири в контексті превенції та протидії кримінальних правопорушень. *Право і суспільство*. 2025. № 9. Том 2. С. 287-292. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.39>

Волощук О.Т., Латковський П.П. Міжнародні стандарти судової експертизи у механізмах міжнародної правової допомоги у контексті протидії злочину агресії та транснаціональній злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 5. С. 412-415. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-5/93>

Волощук О.Т., Марчук В.В. Співробітництво правоохоронних органів різних держав в рамках процедури екстрадиції: проблемні аспекти / Національна безпека України в реаліях масштабної військової агресії: колективна монографія / за заг. ред. В.В. Марчука, К.А. Возняковської. Чернівці, 2024. С. 153-202.

Волощук О.Т., Марчук В.В., Латковський П.П. Міжнародне співробітництво та правова допомога у справах про злочин агресії і воєнні злочини: кримінально-процесуальні механізми та судово-експертне забезпечення. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 3.

Волощук О.Т., Юрчишин В.М. Фізична особа як суб'єкт міжнародного права і міжнародного злочину. *Науковий вісник ДДУВС*. 2021. Спеціальний випуск. № 2 (115). С. 216-222. URL: https://visnik.dduvs.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/sp/макет_ювілей-216-222.pdf DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-216-222

Гловюк І. В. Деякі питання кола учасників кримінального провадження (у аспекті «воєнних» змін до КПК України). *Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи* : матеріали круглого столу (23 вересня 2022 року) / упор. І. В. Гловюк,

Н. Р. Лашук, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Н. І. Устрицька. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 136–141.

Гловюк І. До розробки концепту позитивних зобов'язань держави у сфері прав людини у кримінальному провадженні (на прикладі статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). *Право України*. 2022. № 1. С. 156-189.

Гриб Г. М., Гребенюк Д. О., Дронов В. Ю. Міжнародний захист прав людини : навч.-метод. посіб. для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищ. осв. галузі знань 08, спец. 081 «Право» та галузі знань 29, спец. 293 «Міжнародне право» / уклад.: Г. М. Гриб, Д. О. Гребенюк, В.Ю. Дронов ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса, 2025. 144 с.

Дорошенко В. А. Правові механізми захисту прав людини під час війни. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 323-326. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/74.pdf

Дроздов О. М., Дроздова О. В., Карпенко М. О., Зуєв В. В. Співробітництво із Міжнародним кримінальним судом: організаційні, юрисдикційні та кримінальні процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 8. С. 484–492. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/110>

Дубас В. Український шлях розвитку конституціоналізму: венеційський аспект. *Український часопис конституційного права*. 2022. № 1. С. 46-54.

Кваліфікація окремих кримінальних правопорушень проти воєнної безпеки України : навчальний посібник / А.Є. Фоменко, О.С. Юнін, В.С. Березняк, В.В. Шаблістий та ін. Київ : Алерта, 2023. 532 с.

Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік: монографія / авт. кол.: М.Г. Вербенський, О.Г. Кулик, І.В. Наумова та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.Г. Вербенського. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 388 с.

Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.

Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / О.В. Попович, Л.В. Томаш, П.П. Латковський, А.Ю. Бабій. Чернівці, 2022. 319 с.

Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

Кримінальний кодекс України. Окремі думки суддів. Постатейні матеріали. Станом на 01 березня 2024 р. : наук.-практ. посіб. / уклад.: А.В. Столітній, С.В. Шмаленя, М.С. Туркот, М.І. Снігар ; за заг. ред. д.ю.н., проф. А.В. Столітнього; Київ: Норма права, 2024. 1080 с.

Кримінально-правова кваліфікація правопорушень у економічній та митній сферах: навчально-методичний посібник. Укл.: Попович О.В., Томаш Л.В., Цуркан-Сайфуліна Ю.В., Волощук О.Т. Чернівці, 2024. 88 с.

Крушельницька Г. Л. Генем людини як особисте немайнове благо фізичної особи. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2024. Вип. 1(54). С. 46–50. URL: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2024.9>.

Латковська Т.А., Волощук О.Т. Вплив інформаційних технологій та гібридних агресій на соціально-політичні процеси на міжнародній арені. *Юридичний вісник*. 2025. № 1. С. 196-202. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v1_2025/27.pdf

Латковська Т.А., Волощук О.Т. Європейські стандарти Ради Європи щодо захисту прав людини у сфері правоохоронної діяльності: поняття, природа та принципи. *Юридичний вісник*. 2025. № 2. С. 165-174. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v2_2025/20.pdf

Латковська Т.А., Волощук О.Т. Застосування спеціальних засобів правоохоронними органами у превенції і протидії агресії, тероризму та іншим злочинам, що посягають на національну безпеку: міжнародні стандарти та співробітництво. *Право і суспільство*. 2025. № 2. С. 634-639. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.85> URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/2_2025/87.pdf

Левенштейн К. Войовнича демократія та фундаментальні права. *Український часопис конституційного права*. 2024. № 2. С. 76-99.

Нуріджян Г. Гаага без впливу та з обов'язками. Як Україна шкодить собі, не ратифікуючи Римський статут МКС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/08/22/7145306/>

Пашковський М. І. Проблемні питання регламентації в КПК України співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Кримінальна юстиція в Україні: реалії та перспективи : матеріали круглого столу (23 вересня 2022 року) / упор. І. В. Глов'юк, Н. Р. Лащук, В. В. Навроцька, І. Р. Серкевич, Н. І. Устрицька. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022.

Петришин О. В., Гиляка О. С. Права людини в цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи. *Вісник Академії правових наук*. 2021. № 1. С. 15-23.

Пилипенко В. П. Деякі питання співробітництва України та Міжнародного кримінального суду: правові аспекти. *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 273-279.

Підгородинська А. В. Застосування видачі особи (екстрадиції) у спрощеному порядку за кримінальним процесуальним законодавством України. Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 3. С. 260-263. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13201>

Підгородинська А. В. Сучасні механізми здійснення міжнародного співробітництва на рівні міжнародних судових установ. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 395-397. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/19848>

Підгородинська А. В. Трансформація кримінального процесуального законодавства в аспекті процесуальної регламентації міжнародного співробітництва. Доктринальні та правозастосовні проблеми кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 10-й річниці набуття чинності Кримінального процесуального кодексу України (м. Одеса, 9 грудня 2022 р.) [Електронне видання] / уклад.: Л. І. Аркуша, О. О. Торбас, В. А. Завтур; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. С. 25-29.

Права і свободи людини: навчальний посібник для здобувачів ступеня бакалавра усіх освітньо-професійних програм (крім «081 - Право») / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Боднарчук І. О., Кудерська І. О., Новошицька В. І., Куляша М. В. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 154 с.

Права людини в умовах воєнного стану: прикладний аспект: збірник матеріалів науково-практичного круглого столу, м. Київ, 10 грудня 2024 р. / за заг. ред. В.В. Григор'євої, Ю.В. Камардіної, М.А. Пожидаєвої, А.С. Політової, Є.М. Черниха. Київ : МДУ, 2024. 68 с.

Права людини та демократія : зб. наук. ст. та тез за матеріалами наук.-практ. конф., присвяч. Дню Європи (м. Харків, 9 трав. 2025 р.) / Каф. Жана Моне «Поглиблене вивчення цінностей та права ЄС: український контекст» ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2025. 286 с.

Рабінович П. На шляху до формування доктрини основоположних прав людини, *Право України*. 2022. № 1. С. 23-38.

Смирнов М. І. Визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 1. С. 216-222. URL: <http://law.stateandregions.zp.ua/>

Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2021. № 89. С. 96-103. URL: <http://www.apdp.in.ua/index.php/arkhiv-nomerov.html>

Смирнов М. І. Використання відеоконференції у кримінальному провадженні України та сфері міжнародного співробітництва держав у кримінальному судочинстві. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 291-296. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=134>

Смирнов М. І. Відеоконференція як процесуальна форма використання інформаційних технологій у кримінальному провадженні України. *Правовий часопис Донбасу*. 2021. № 2 (75). С. 175-181. URL: <https://ljd.dli.donetsk.ua/>

Смирнов М. І. Концептуальні питання ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду та співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 542-546. URL: <http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>

Смирнов М. І. Концептуальні питання співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом. *Юридичний вісник*. 2022. № 5. С. 198-205. URL: <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnijvisnik-5-2022.html>

Смирнов М. І. Міжнародно-правові механізми розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчі міжнародні злочини. *Нове українське право*. 2023. № 1. С. 172-180. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/issue/view/14>

Смирнов М. І. Основні аспекти діяльності та питання юрисдикції Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. Ампаро. 2022. № 4. С. 41-47. URL: <http://law.journalsofznu.zp.ua/visnik-4-2022>

Смирнов М. І. Особливості проведення допиту за допомогою відеоконференції у сфері міжнародної правової допомоги. *Право і суспільство*. 2021. № 2. С. 212-217. URL: <http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/>

Смирнов М. І. Особливості співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом в контексті військової агресії росії проти України. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 395-402. URL: <http://pravoisuspilstvo.org.ua/index.php/archiv?id=174>

Смирнов М. І. Отримання показань від осіб, які перебувають під вартою або відбувають покарання в іноземній державі за допомогою відеоконференції. Знання європейського права. *Juris Europensis Scientia*. 2021. № 2. С. 105-109. URL: <http://jes.nuoua.od.ua/>

Смирнов М. І. Перспективи та правові наслідки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 6. С. 98-102. URL: <http://jes.nuoua.od.ua/6-2022>

Смирнов М. І. Проведення слідчої (розшукової) дії або судового засідання за допомогою відеоконференції. *Право та державне управління*. 2021. № 1. С. 133-139. URL: <http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/>

Смирнов М. І. Співробітництво України з Міжнародним кримінальним судом, як механізм притягнення до відповідальності росії за злочин агресії проти України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 6. С. 227-231. URL: <http://pjuv.nuoua.od.ua/index.php/prikarpatskij-yuridichnij-visnik-6-2022>

Теремецький В.І., Чудик Н.О. Судова практика щодо вирішення виборчих спорів. *Наукові записки*. Серія: Право. 2021 № 10. С. 15–19.

Череватюк В. Б., Темченко Я. О. Право бути людиною та проблеми його реалізації: від історичних витоків до сучасності. *Юридичний вісник*. 2025. №1(74). С. 90–97. URL: <https://doi.org/10.18372/2307–9061.74.19890>

Чорненко В. Заборона політичних партій в умовах воєнного стану та її відповідність конституційним та європейським стандартам. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 1. С. 10-23. <https://www.constjournal.com/pub/1-2023/zaborona-politychnykh-partii-umovakh-voiennoho-stanu-yii-vidpovidnistkonstytutsiinym/>

Чудик Н.О. Етико-правові аспекти впровадження систем штучного інтелекту: балансування технологічного прогресу та фундаментальних прав людини в умовах

цифрової трансформації суспільства. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 3. С. 42–47.

Чудик Н.О. Стабільність виборчого законодавства як передумова реалізації прав і свобод людини. *Європейські перспективи*. 2021. № 2. С. 184–189.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

Законодавство України. Офіційний веб-портал: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>

Європейський суд з прав людини. Офіційний сайт: <http://echr.coe.int>

Рада Європи. Офіційний сайт: <http://coe.int>

Українське бюро Інтерполу. Офіційний сайт: <http://www.interpol.int>

Президент України. Офіційний сайт: <https://www.president.gov.ua>

Верховна Рада України. Офіційний сайт: <https://www.rada.gov.ua>

Кабінет Міністрів України. Офіційний сайт: <https://www.kmu.gov.ua>

Міністерство юстиції України. Офіційний сайт: <https://www.minjust.gov.ua>

Міністерство внутрішніх справ України. Офіційний сайт: <https://mvs.gov.ua/>

Верховний Суд. Офіційний сайт: <https://www.scourt.gov.ua>

Конституційний Суд України. Офіційний сайт: <https://www.ccu.gov.ua>

Офіс Генерального прокурора. Офіційний сайт: <https://www.gp.gov.ua>

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Офіційний сайт: <https://www.nbuv.gov.ua>

Europol – European Union Agency for Law Enforcement Cooperation. Офіційний сайт: <https://www.europol.europa.eu>

Eurojust – European Union Agency for Criminal Justice Cooperation. Офіційний сайт: <https://www.eurojust.europa.eu>

FATF – Financial Action Task Force. Офіційний сайт: <https://www.fatf-gafi.org>

UN Counter-Terrorism Office (UNOCT). Офіційний сайт: <https://www.un.org/counterterrorism>

UNODC – United Nations Office on Drugs and Crime. Офіційний сайт: <https://www.unodc.org>

Міжнародні видання:

Andreichenko S., Voloshchuk O., Kolesnyk V. Prohibition of Aggression as a Manifestation of Anthropocentricism in International Law: Genesis of the Principle and Formation of the Definition. *Journal of Law and Political Sciences. Scientific and Academy Journal*. 2021. Volume 28. Issue 3. June. 154-185. URL: <https://drive.google.com/file/d/1PPDoGXhgkwpzmNgTba8i53cZ97JmXKlF/view> (Web of Science)-588-63-1.06

Gutnyk V., Yavorsky Y., Klymkevych R. The role of the Prosecutor of the International Criminal Court in strengthening the international legal order. *CUESTIONES POLÍTICAS*. Vol. 39. № 70 (2021): 139–152. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.3970.08>

Smyrnov M. I. Prosecution for the most serious international crimes committed in Ukraine during the full-scale military invasion of the aggressor country: international legal,

jurisdictional and criminal procedural aspects. Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph. Riga (Latvia). 2023. P. 613-626. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/322>

Voloshchuk O. Hybrid aggression as the greatest danger, threat and challenge of international security in modern international relations // Ukraine in the system of modern international legal order and European integration problems of doctrine and practice in the context of modern humanitarian challenges: collective monograph / edited by authors. Chernivtsi, Ukraine: Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2022. S. 143-182.

Voloshchuk O. War crimes: concepts and essential characteristics. Humanity and Science. Abstracts of the 63th International scientific and practical conference. 4-5 January 2024, Warsaw. Poland. Poland, Warsaw: Myśl Naukowa, 2024. P. 11-16. URL: <http://el-conf.com.ua/>.

Voloshchuk O., Kolesnyk V., Hetmantsev M. Human rights violations and genocide: Lessons of Rwanda. Amazonia Investiga. Volume 10. Issue 40. May. 2021. 123-131. URL: <https://amazoniainvestiga.info/index.php/amazonia/article/view/1605/1648> (Web of Science)

Yushchuk O., Voloshchuk O., Kolesnyk V., Shevchuk A., Krainii P. Human rights protection in the context of combating terrorism: problems of finding the optimal balance. Amazonia Investiga. 2021. Vol. 10. No 45. 73-81. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.45.09.7> (Web of Science)

Перелік питань до підсумкового контролю знань

1. Поняття міжнародного стандарту прав людини: визначення та ознаки.
2. Сутність міжнародних стандартів у сфері прав людини.
3. Значення міжнародних стандартів для правової держави.
4. Універсальні міжнародні стандарти: поняття та приклади.
5. Регіональні міжнародні стандарти: особливості та роль.
6. Обов'язкові міжнародні норми та їх юридична сила.
7. Рекомендаційні (soft law) стандарти та їх практичне значення.
8. Значення міжнародних стандартів для національного законодавства.
9. Роль міжнародних стандартів у діяльності правоохоронних органів.
10. Міжнародні документи у сфері прав людини: загальна характеристика.
11. Загальна декларація прав людини: значення і структура.
12. Міжнародні пакти про права людини: зміст і сфера регулювання.
13. Спеціальні конвенції у сфері захисту прав людини.
14. Роль міжнародних стандартів у формуванні культури прав людини.
15. Превентивна функція міжнародних стандартів.
16. Регіональні механізми захисту прав людини.
17. Роль європейської системи захисту прав людини.
18. Загальна характеристика Європейської конвенції з прав людини.
19. Структура прав і свобод, закріплених у Конвенції.
20. Основні права людини, гарантовані Конвенцією.
21. Механізм імплементації міжнародних стандартів у національне право.
22. Значення міжнародних стандартів у роботі поліції.
23. Конвенційні стандарти як превенція порушень прав людини.
24. Право на свободу та особисту недоторканність: зміст.
25. Міжнародні гарантії свободи особи.
26. Законні підстави затримання: міжнародний підхід.
27. Вимога обґрунтованої підозри при затриманні.
28. Заборона свавільного затримання.
29. Процедурні вимоги до затримання особи.
30. Обов'язки правоохоронця під час затримання.

31. Документування затримання: міжнародні вимоги.
32. Заборона неофіційного тримання особи.
33. Право затриманого на адвоката.
34. Право на повідомлення родичів про затримання.
35. Право затриманого на медичну допомогу.
36. Процесуальні гарантії захисту затриманих.
37. Судовий контроль за затриманням.
38. Національні механізми контролю поводження із затриманими.
39. Види відповідальності за незаконне затримання.
40. Абсолютна заборона катувань: зміст принципу.
41. Відмежування катувань від нелюдського поводження.
42. Міжнародні документи щодо заборони катувань.
43. Позитивні обов'язки держави щодо запобігання катуванням.
44. Обов'язок ефективного розслідування скарг на насильство.
45. Стандарти умов тримання під вартою.
46. Поводження з уразливими категоріями затриманих.
47. Принципи застосування сили правоохоронцями.
48. Принцип пропорційності при застосуванні сили.
49. Принцип необхідності та мінімізації шкоди.
50. Міжнародні стандарти використання спецзасобів.
51. Правила застосування кайданів.
52. Стандарти використання газових засобів і гумових куль.
53. Використання електрошокових пристроїв: обмеження.
54. Використання вогнепальної зброї як крайній захід.
55. Міжнародні вимоги до застосування зброї.
56. Обов'язок попередження і надання допомоги після застосування зброї.
57. Стандарти забезпечення публічного порядку під час масових заходів.
58. Міжнародні вимоги до дій поліції під час мітингів.
59. Превентивна комунікація поліції з громадянами.
60. Види юридичної відповідальності правоохоронців за порушення прав людини.

Навчально-методичне видання

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ЗАХИСТУ
ПРАВ ЛЮДИНИ**

Волощук Оксана Троянівна